

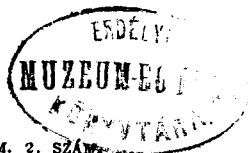
ERDÉLY NÉPEI.

AZ »ERDÉLY« NÉPRAJZI MELLÉKLETE.

AZ E. K. E. NÉPRAJZI OSZTÁLYÁNAK ÉRTESENITŐJE.

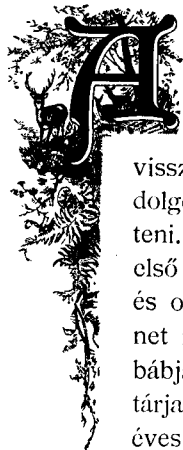
1901.

IV. ÉVFOLYAM. 2. SZÁM.

A népviseleti múzeum Bozenben.

Írta M. Gy.

„Redentore“ velencei nagy nemzeti ünnepen résztvevő: a Dolomitok között élvezett gyönyörű kirándulásaimból visszajövet, Bozenben pihenőt tartva, első dolgom volt az ottani múzeumot megtekinteni. — Ezelőtt 15 évvel nyílt meg ez az első sorban *népviseleti múzeum*, mely német és olasz Tirolra egyaránt kiterjedőleg, ötvenet meghaladó, fából faragott életnagyságu bábjaival a szebbnél-szebb népviseleteket tárja elénk. Vannak többek közt olyan 100 éves öltözetek is, amelyeket ma már csak ünnepek és körmenetek alkalmával viselnek. Emitt látható egy grödenvölgyi menyasszony, pompás ezüst övvel, melynek lecsüngő táskájában az evőeszközök is ott vannak; amott egy wipphali öreg ember eredeti típusa régi ernyős kalappal bámul reánk.

Majd az Ampezzo-völgy és az Ötzthal, vagyis a mi kalotaszegi és toroczkói vidékünk hirnevével veteledő legszebb tiroli leányok előtt állunk, kiket azonban a tessini, bár kevésbé szép honfitársaik, ruházatuk tarkaságával és gazdagságával jóval felülmúlnak. — Ezek egész Tirolban a legdrágább aranyhímzésű fűzőt viselik. A bábok darabját St.-Ulrich község faragásban jártas lakói nem minden művészet nélkül készítik, sőt az arctípusok annyira élethűek és jellemzőek, hogy eltekintve a festés, illetve szinezésnek itt-ott talán kevésbé művészi kivitelétől, egymagukban megérdemlik az idegen turisták figyelmét.

Azonban a festői kosztümök még ezeket a néptani kezdetlegességeket is feledtetik, miért is a felöltözött bábok fizionómiai és néprajzi szempontból egyaránt érdeklődést képesek kelteni. — Sőt az innsbrucki *Ferainándeum* néprajzi osztályának sokkal értékesebb és jobban elhelyezett mérőpálcza, koppantó, lepénysütő, ajtókopogtató stb. és mintegy 50 darabból álló mozsárkollekcziója s tiroli hímzései mellett, a tiroli ethnográfia tanulmányozásánál a bozeni múzeumot kivált az arc típus és népviselet tekintetében nemcsak tanulságosabbnak, hanem egyenesen nélkülözhetetlennek tekinthetjük.

A mostani helyiségek nem nagyon alkalmasok, de ha a néptípusokat megfelelő világosabb szobákban fog-

ják elhelyezni, akkor sokkal kedvezőbb benyomást fog az egész múzeum a látogatókra gyakorolni.

A bábokon kívül sorozatosan csoportosított egyéb néprajzi tárgyak száma több mint 3000 darabra tehető. *Eyrel* György báró elnök és *Putzer* Pál lovag titkár buzgalmának legtöbbet köszönhet a bozeni múzeum, melynek hatvanezer koronán vásárolt és nem sokára átépülő új hajlékában méltó és állandó otthonra fognak találni a tiroli néprajz érdekes és jellegzetes tarkaságai.

Mint hogy pedig maga a pór nép az ő sajátosságos öltözködési módjával és népviseleti szokásaival a közérdeklődés állandó gócpontját alkotja: nem csoda, ha a néprajzi múzeumok berendezésénél az egyéb tárgyak mellett az egyénre is hovatovább nagyobb figyelemmel kezdenek lenni.

Az eredeti népies alakok, a törülmetszett arctípusok azok, melyek a laikusokra is legtartósabb benyomást gyakorolnak, mert az embert természetszerűen még a gyűjtemények szemlélésénél is első sorban embertársai szokták érdekelni.

Hiszen ha pl. Kinát, Japánt, Indiát vagy Afrikát akarjuk képletesen magunk elé varázsolni, a legtöbb egyén képzeletében legelőször is a kínai, japáni, indián vagy néger ember tipikus alakja bukkan fel.

Mint a hogy azok a nemzetek, amelyek bennünket ismernek, alig képesek Magyarországra gondolni a nélkül, hogy valami sujtásokkal és vitézkötésekkel kiteremtettézzék alak ne lebegne szemük előtt.

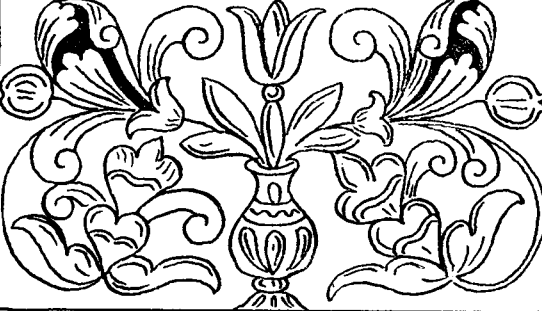
Persze a képzeleti alakok többé-kevésbé tulzottak és éppen ezért fontos, hogy a turisták a néprajzi múzeumokban olyan természetes alakokat lássanak, melyeket aztán, ha kedvet kapnak fölkeresésükre indulni, személyesen is fölhalálhassanak. — A nem nagy terjedelmű bozeni múzeum vonzó ereje tehát mindenek előtt abban áll, hogy aránylag elég pazarul foglalkozik a falusi népek típusokban való bemutatásával, ami ugyyszólván egész Tirol népfajainak a megismeréséhez vezet, sőt még az általuk lakott tájak fölkeresésére is impulzust ad.

Ime tehát az egyik legfőbb körülmény, melyben a néprajzi múzeumok helyi érdekessége és nem kicsinylendő idegenforgalmi jelentősége rejlik.

Udvarhely Megye

Deut: vi. 53 Vnt 44 #
 2147 + 42MB AMT # H32A

Irta: Szinte Gábor.

Földje hegyes, völgyes, annyira, hogy más nép nem is vállalkozott volna mezőgazdaságra ily helyen, csak az erős székely. Minden talpalatnyi földet a maga szorgalmával hódított meg és tett termékenynyé az őserdők rengetegéből, s ha valamikor a szűz talaj busásan termett, jutalmát lelte a ráfordított nagy fáradságért. De nem úgy van ma, midőn a hódítás véget ért, újabb területek nem kerülnek irtás alá, csak a régen kihasznált, zápor által lemosott szántóföldek után kell élni. Irtózatossá kinnal szántja, kis ökreivel, apró váltó-ekéjével, a meredek hegyoldalt, s a hol más még kapával sem dolgozna, ott az udvarhelymegyei székely szánt és arat. S ha learatta maroknyi termését, rövid kis szekérével, úttalan úton, meredélyen fel, szakadáson át szállítja gabonáját, keserves verejtékének gyümölcsét, udvarára, hol kis asztagba rakja, vagy gondosan csűrűbe pakolja be. Mennyi veszély, mennyi keserves munka eredménye e vékonyszálú, apró szemű magtermés? Isten bizony, ha értékeltük a ráfordított időt, felszámítjuk és pénzzé tesszük azt a munkát, mely e termést hozta, nincs oly drága búzája az egész országnak, mely ennek felét is megérne. De a székely így gondolkodik: „ez is Isten áldása, meg kell becsülni bármi kevés legyen is, mert hát miből élünk meg?“

Kevés föld, az is a legutolsó termőképességű; de hát miből él meg e szapora, sűrű nép? Nincs oly eldugott zúga e hepehupás helynek, hol egy kis falut, vagy népes községet nem találunk. S mikor a hegyoldalba épített házakat, csűröket, pajtákat szemléltem, mindig az a kérdés kirozott, hogy ezeket minek építették oda? Nem találtak volna-e maguknak jobb helyet széles e hazában? Hogy áll meg a szekér az udvaron, a mikor a székely kifog vagy befog, hogy a kapun ki ne szaladjon? És milyenek e községbeli utak? Mikor zápor mossa, fagy járja, hogy mozog ezen ember, állat egyaránt?

Részlet az ónlaki unitárius templom mennyezetéről. Rajta a híres Hun-Székely felirat. A szép goth stílusban épült templomot a török-tatárok 1661-ken felégették; de 1668-ban restauráltatott Musnai György által. Ekkor épült a mai díszes plafon, mely csupa népies díszítésből áll. A felirat megfejtése: „Georgius Musnai Mózes V. k. VI. r. Egy az Isten.“

Idillikusnak idillikus; de csak nyáron és szép időben!

És mégis, hogyan szereti e nép hazáját, az ő otthonát, kicsinyke életét? * Hogy igyekeznek széppé, kecsessé tenni ott, a mit a természet neki oly mostoha kézzel nyújtott! Nézzük meg e népnek viseletét, háza tájékát, keze munkáját. Mert mindent maga csinált eddig, semmiért sem folyamodott idegenbe; csak most kezdi kiadni megtakarított garasait, mióta bejött a vasút, színes ruháért, kartonért, idegenből hozott, vedlett butorokért. Hajdan, csak pántlikáért, selyemruháért, bársonyért, gyöngyért adott pénzt a szép leány és szép asszony,

ma pénzért veszi meg a konyhára valót is. A férfi csak egy luxust engedett meg magának, mit idegenből kapott: a segesvári czilinder formájú, magas tetejű kalapot; ezt hordja ma is. Miről ismered meg az udvarhelymegyei székelyt? A magas tetejű kemény kalapról, szűk nadrágjáról és zsinoros kocsókjáról. És a leányt? Bársony pruszlik szorítja derekát, dagadó mellét, száz ránczu szőtt szoknya takarja kerek farát, valódi kláris (piros korall) övezi gömbölyű nyakát. A Nyikómenti leányok madonna arczához jól illik a simára fésült haj, hosszú, leeresztett egyfonatú czopfjával.

Különösen szépek a bálban, tánczban. Egy kocszoruba fonódva, körben várják a lányok a legényeket, kik együtt érkeznek muzsikaszóval; majd felállnak a lányok által formált körben és sorra kezdik a tánczot. Mindenik egy remek szólót tánczol, melyben társait igyekeznek felülmúlni, figurát hány kezével, lábával, s még szavaival is igyekeznek derültté tenni a mulatságot. Szót hány ide is, oda is, rímet farag vagy tesz csuffá így:

„Timafalvi szegelet,
 Feltúrták az egerek.“

Majd jön a másik:

„Timafalvi szegelet,
 Jártam én ott eleget.“

Rázendít a harmadik:

„Timafalvi szegelet,
 Feltúrták a bivalok.“

Általános hahota és derültség jutalmazza az elmesés poétát.

Vagy nem itt termett az országos hirre vergődött süköi nóta:

„Az én csizmám disznó bőr,
 Apám hozta Süköből.
 A sükei mesternek
 Bocskora vót szegénynek.“

* Élctneke nevezi a székely mindazt, a mi kapuján belől van.

Sok csürdöngölő nótát nyelt már el az enyészet, melyből a nép humora csillámlott föl; így a kicsi legény a nagy csürben e szavakkal kezdi tánczát:

„Kicsi nekem ez a csűr,
Kirepülök, mint egy fűrj.“

A nagy legény a kis házban így virtuskodik:

„Kicsi nekem ez a ház,
Majd kirugom a padlást.“

Így minden legényre rákerül a sor, mindenik el-lejti tánczát, melyben oly mesteri fogások vannak, hogy az ily nehéz munkában felnőtt ifjaktól senki sem várná e baletti könnyedséget. Meg is próbálták a Jókai *Viorájában* ezelőtt néhány évvel, a n.-galambfalvi legények tánczát bemutatni. Szép volt és különösen sikerült; de a mi otthon a maga körében kiváló, az nem nyerhetett örök életet az operában.

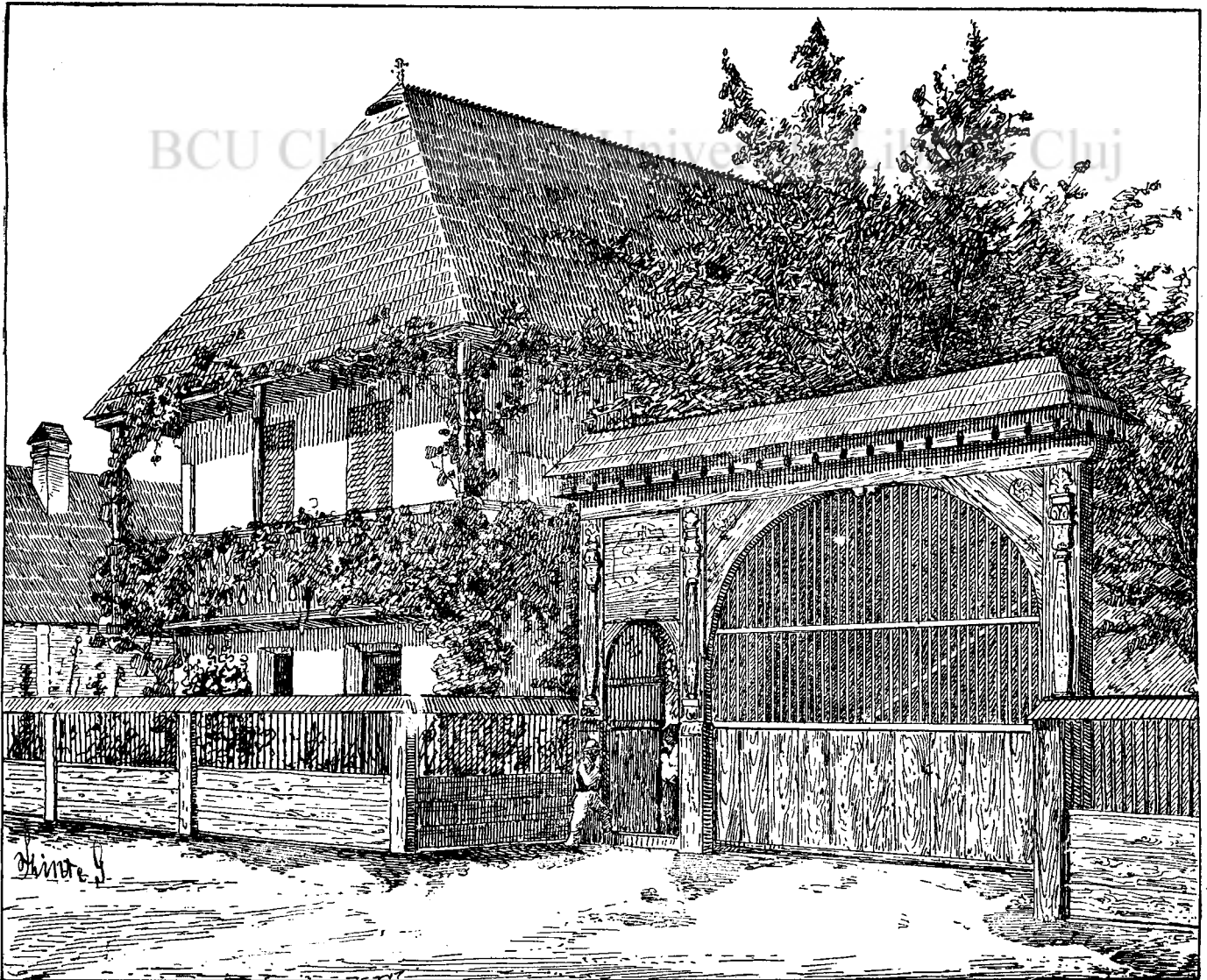
Pálfalva, Firtos-Váralja, Etéd és az úgynevezett *hegyvidék* megőrizte és maig fentartotta a székely nép költői lelkületét, mely főleg a mesemondásban, hős-költészetben és lírikus versekben nyilvánult. Úgy, hogy ma is országos hírévé vált a felfedezés, hogy néhány évvel ezelőtt feltalálták a székely *hegedősöket*. *Puczók Gecei, Róka Tamás* híresek voltak mesemondásaikról s nem egy találós mese járja be ma is, innen kelve szárnyra, az országot. *Kisfaludy Sándor* maga is el-

ragadtatással írt, a múlt század elején, túl a dunáni hazájába, földieinek, az *etédi* fonó lányok és a fonóba járó legények költői kedélyéről.

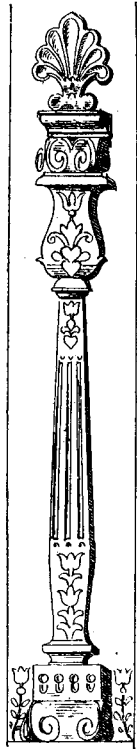
Serény munka, virágos kedv, csín és tisztaság díszítette a székelynek tulipántos otthonát.

Ha nehéz verejtékét letörülte homlokáról a mezei munka után, vígan neki ült a házi foglalatosságnak a székely. Fürt, faragott, épített a ház körül. Galambbúgos kaput állított, melyet virágokkal árasztott el; a mit megteremtett képzelete, utánna is csinálta ügyes keze. A kapu bálvány mintegy díszes kirakat, hirdette a faragó mester hírét, nevét. A mit az asszonyok, leányok hímes túvel kivarrtak a házi vászonra, azt az ács domború műben vagy bevésott vonalakban felrakta a kapura. Van itt karsú oszlop, kondorgós csiga, virágos paizs és legyező palma egyaránt, összehordva minden idők stíljéből. A ház eresze, tornácza finoman fűrészelt kimetszésekkel, fántásziukus díszítésekkel tele van aggatva. De még ezzel sem elégedtek meg, gazdagon díszítették az istálló leveles ajtaját, a nagy csűrkapu sarokoszlopát, sőt ereszes tornácot alkottak a csűr oldalára is.

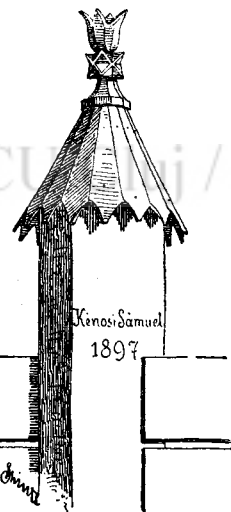
A székely ház jellemző alkatrészeit, az ereszt és tornácot átvitték a csűrre oly szellemes megoldásban, melyet nem találtam még sehol sem s így ezen ereszes csűrök méltán jelölik a székelység eredeti építészeti határát.

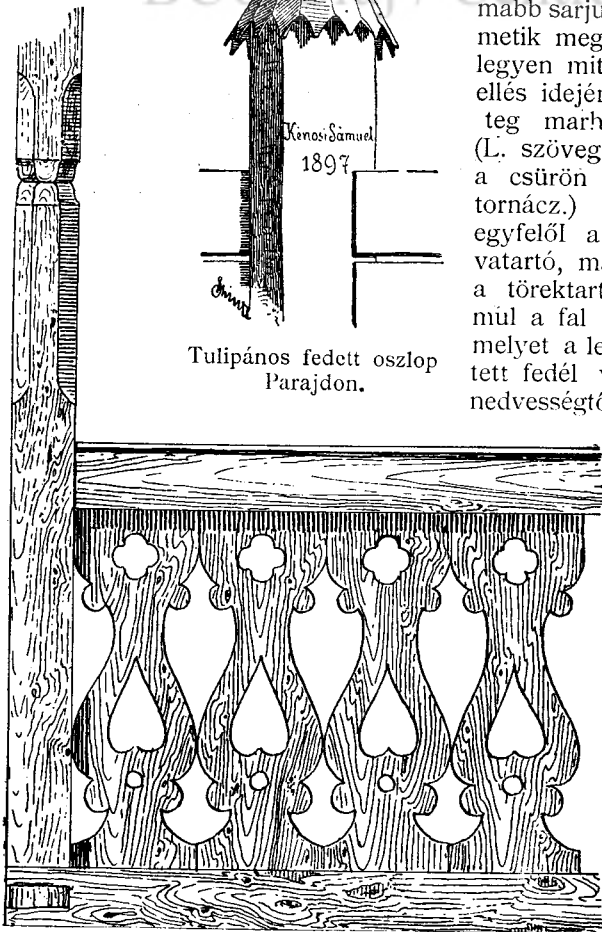
Székely ház és galambbúgos kapu Fenyédről, melyen a ház már emeletes. A székely ház mai fejlődését tünteti fel. A kapu felirata: „Anno 1818. — Az Úr Isten segedelméből építette ifjabb Gergely János feleségivel László Zsuzsánnával.“ — Anyaga tölgyfa. Rákláb foglalatban. Romladozott állapotban. Muzeumba való példány; jelenlegi gazdája elszegényedett. Könnyen megszerezhető volna.

Részlet a fe-nyédi kapuról. Egy kapu-zábé oszlopos díszítése.

Tulipános fedett oszlop Parajdon.

Tornác-díszítés Farkaslakán.

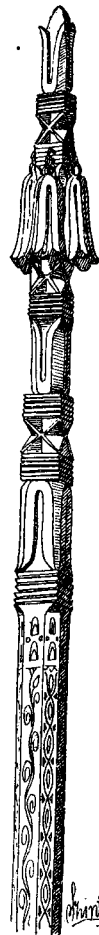
A csűr maga egy tágas hely, hova a gabonával megtelt szekeret bevontatják, ennél fogva igen magas, tágas helyet igényel, hogy szabadon üríthessék le. Itt történik egyuttal a cséplés is, melyet kézi cséppel végeznek, s a hosszú nyelű kézi csép hadarója igen magas helyen jár, mert csak az húzza meg jól a csépet, ki magasra emeli a karját. Így e tágas helyiség, a csűr legfontosabb része, megfelel a ház erezé- nek. Kissé emelt már a fedele is, hogy a bejáró annál magasabb legyen. Két oldalt mellette elterül az *odor*. Néha kisebb igényeknél, csak egyik oldal van odornak szánva, a másik oldalt, az istálló, pajta foglalja le. Ilyen aztán van *két odru*, és *egy odru* csűr. Megtörténik az is, hogy az odor nem mindjárt a földszint, hanem csak az emeleten kezdődik az istállók felett. (L. a csűr-istálló rajzát Farkaslakáról.) Ez szellős hely jó zsup fedél alatt, hogy a széna vagy a szalmás gabona meg ne penészedjék. Ez előtt kis kiszögelés, a sarjú tartónak szánt helyet, úgyszólván a tornácot adja, mely az istálló elejét védi a csapadéktól, annak mintegy száraz folyosót biztosít, hogy szabadon járhasson az etetéssel elfoglalt béres, midőn kézi villával adogatja a kótot. Ama diszesen kiállított eresz pedig a legfinomabb sarjuval tömetik meg, hogy legyen mit adni ellés idején a beteg marhának. (L. szöveg-rajz; a csűrön függő tornác.) Hátral egyfelől a polyvatartó, másfelől a törektartó simul a fal mellé, melyet a leeresztett fedél véd a nedvességtől.

Ezek a lényeges alkatrészei a székely csűrnek, melyben az az elv jut diadalra, hogy *kevés helyen sok elferjen*.

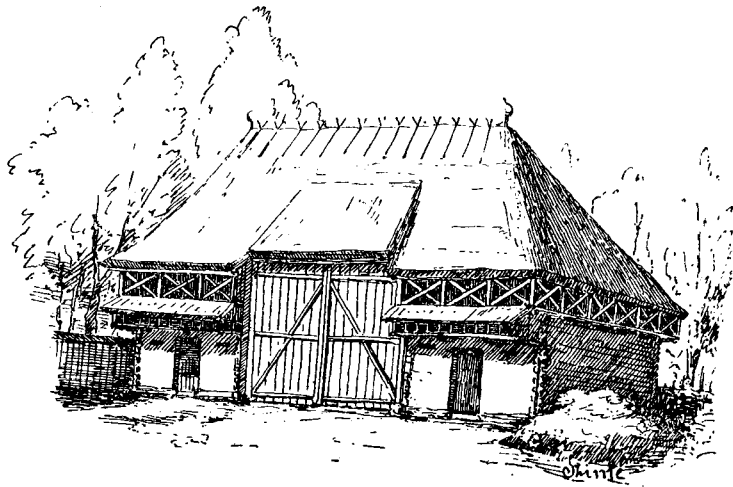
A legények nem csak táncz- czal, hanem díszes kézimunkával is igyekeztek kitérteni szívük válsztottját, művészileg faragott guzsalyt és gereblyét nyújtottak át a felserdült leánynak, mint zálogát a kezdődő szerelemnek, mit ezek didadallal vittek a fonóba vagy szénacsinalóba. Ha az így megkötött viszony megváltozott, az új imádó eltörte a régi kedves adományát s újjal cserélte fel azt. (L. zörgő guzsaly, zörgő gereblye.)

Nagy tökélyre vitték a tulipános jármok készítését, melyet lakodalmi menet alkalmával, a menyasszony költöztetésénél használtak. (L. szöveg-rajz.) A legszebb ökröket fogták be ilyenkor s felpántlikázták, bojtolták az ökrök szarvát, ostopattogatás, csengettyűszó és vig zene mellett vonultak be az új pár lakásába. Tulipános lánynak ült a menyasszony, fején koszorúval, mögötte a sok párna, hímzett csupokkal, színes takaró házi szőttes gyapjuból. Barátnői elkísérték, kezükben tartván a tepsiben sült kalácsot, melybe rozsmaring szálatokat dugdostak. Egy ily menetet lefényképeztem Farkaslakán; de fájdalom a lemez megsemmisült s így olvasóimnak nem mutathatom be. E helyett azonban álljon itt egy székely legény és leány hű képmása H.-Almásról, hol úgy a viseletben, mint a háztartásban fennáll ma is az eredeti székely szokás. A házak külseje ezzel ellentétben, szászoknak is mondható.

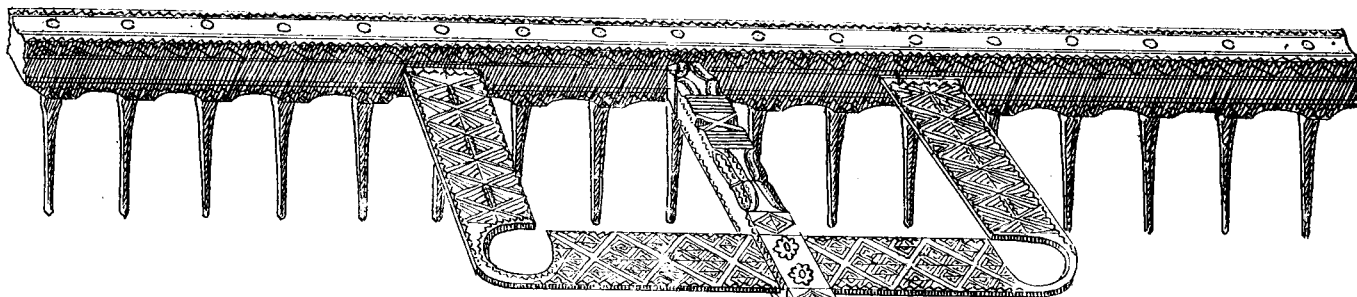
Homoród-Almásról lévén szó, el nem mellőzhetem az almásiak gazdálkodását, mely az úgynevezett *pajtarendszerrel* teljesen elüt a többi székely helységek szokásaitól. Ők ugyanis igen szépen kiterjedt baromtenyésztéssel foglalkoznak s rengeteg kiterjedésű erdejükben kaszálókat és legelőket létesítettek. A szénát nem hordják haza a messzi távoli hegyekről, hanem oda is csűröket, pajtákat építenek s abban helyezik el. Tél idején pedig, mikor a legelő mindenfelől bezárul, ezen téli telelő helyekre gyűjtik össze marháikat és itt

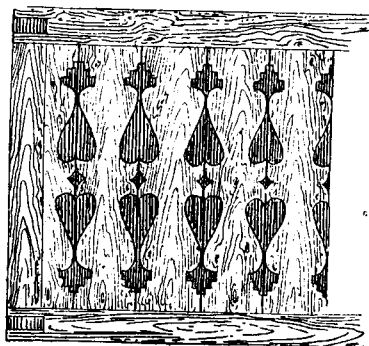
Zörgős guzsaly Uj-Székelyről. Egyik oldalán e felirattal: „ÉPÍTÉTEK K. (Keresztes.) JU-DITNAK AZ 1821. ESZ. TI DA (Tiboldi Dániel) — A 80 esztendő Tiboldi Dániel maga mutatta be e guzsalyt, a mely igen értékes, motívumokban gazdag talpától a hegyéig, melynek tizedrészét is alig lehet feltűntetni rajzban.

Ereszes csűr-istálló Farkaslakáról, az ös-székely csűr-istálló tipikus alakja.

Zörgő gereblye Siklódról, melyet a székely legény arájának készített.

• A sarjutartó díszítése farkaslaki csűrön.

húzzák ki a telet. Képünk ily pajta tanyát mutat, mely a híres barlang felé vezető út mentén van. Magáról a barlangról jó képet alig lehet felvenni, hanem e helyett a Vargyas vize mellett az úgynevezett *Erős út* egy részletét mutatom be képen.

Udvarhelymegyének népies iparából önállóságra tett szert: a *szuszék készítés*. Ezt is csak úgy házi-

iparszerűen űzik az erdőalji lakók. A Hargita hegyoldalai tele vannak a legszebb növésű bükkfával, melyet a szállítási nehézségek miatt alig lehet értékesíteni. E fát használják fel a szuszék készítéshez, mely szálán hasítva szép lemezeket ad. Az erdőn felhasogatják, nagygyában kidolgozzák s így szállítják haza. Otthon kissé megfűstölik s ha teljesen kiszáradt, állítják össze a szuszéket. Ez semmi más, mint kisebb-nagyobb faláda (1 hl.-tól 20 hl.-ig űrtartalom), melyben lisztet, gabonát tartanak s különösen a mezőségen nagy kelen-dősége van. 8—20 ily ládat összepakol a székely kis szekereire s indul vele a vásárra többnyire M. Vásárhelyre, mert ott jó ára van. Falukon is háznak vele, mely esetben készpénz helyett gabona cserevásárt csinálnak. Ép így háznak a szekér alk. részekkel is. Kerék, lócs, tengely, oldal létra, mint tiszta famunka jut piacra s csak fel kell vasaltatni a vevőnek s kész az egész szekere.

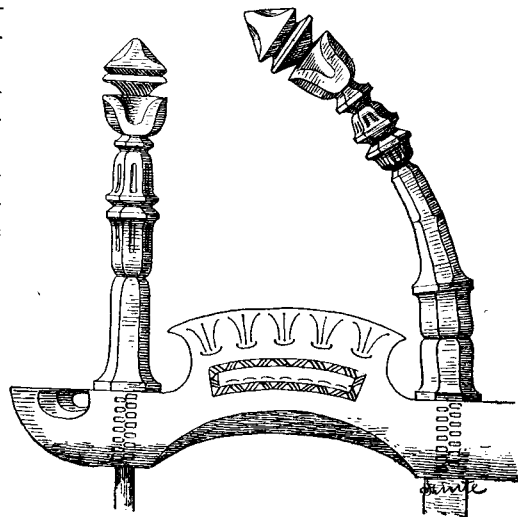
Virágos kapu-zábé Parajdról, piros, fehér, kék, zöld színre festve.

Az oláfalviak nagy kereskedést űznek deszkával, fenyő boronával. Messze vidékre szállítják a deszkát, zsindelet, tengelyen, míg a tavaszi vizáradáskor a Marosig usztatják a Küküllőn kis tutajait. Ezer veszély közt, sok fáradsággal teszik meg ezt az utat, mert hisz a Küküllő gátakkal van tele, melyen átugratnak s még vámot is (2—4 krt) fizetnek a tulajdonosnak gátrongálásért.

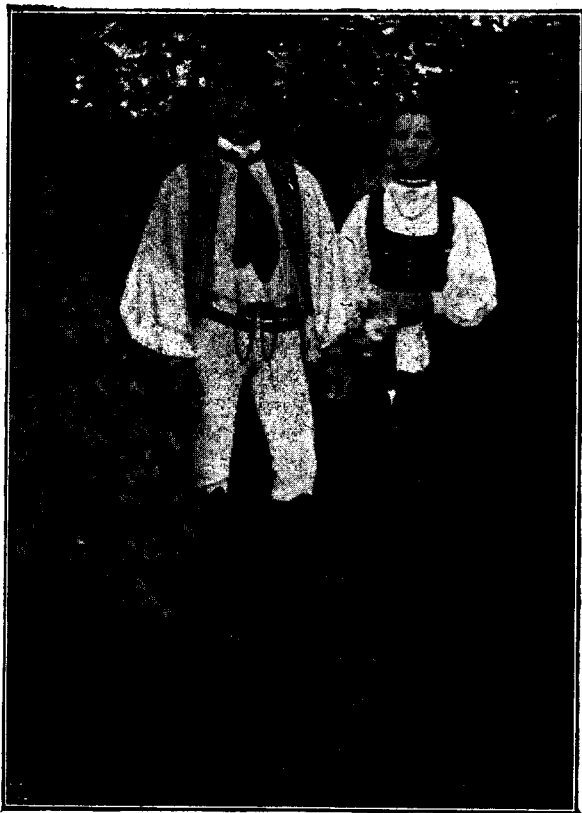
Egy másik nevezetes iparág itt, a durva cserépedény és kályha készítés. *Korond* tett szert különös hírnévre vizes korsóival és puliszka főző fazekai-
val. Gyér, homokos agyagot használnak ehhez máz nélkül,

s az által, hogy a víz átszivárog rajta, mindig friss a víz a korondi ivó korsóban. Valószínű, hogy e tulajdonsága miatt fő legjobb puliszka a korondi edényben. Meglátogattam több székely gazdasági konyhát, melyben a gerenda alatt rögtönzött állványon temérdek puliszka főzőt láttam. Kérdeztem, hogy mire való e sok edény? A gazdasszony rögtön kész volt a felelettel, hogy erre mind szükség van. Mert hát van itt pulizla a főző 2 személyre és 20 személyre egyaránt. Képünk egy korondi fazekast ábrázol, a mint műhelyében dolgozik.

A durva mázos edény készítésben legnagyobb sikert arattak a *küsmödiek*. Itt találtam a fazekasok ős apját, az öreg *Berecsky* bácsit, ki ősz szakállával, megögrült hátával az öreg *Brassai* bácsihoz hasonlít. Ő már valószínű művész az agyagföld kezelésében, különféle mázok készítésében. Modellirozni is tud s így valószínű kiállítás rendezhetne saját találmányu mázaiból és eredeti díszítésű formáiból. De legnagyobb sikerei a kályhák, és kályhacserépek készítésénél mutatkoznak. Maga szerkeszti cserépkályháit, maga mondja,

Czifra járom Uj-Székelyről. Készült B etán, zöld, piros és kék mintára festve.

Ifju legény és leány Homoród-Almásról. Eredeti székely népviselet.

hogya ha ő állítja fel, soha sem füstölnek. A küsmődi bokájok híresek; de csinálnak még kapu és háztető díszeket is. Az öreg Bereczky lakása egész látványosság számba megy, egész emberi fejek, álló alakok, fedélscrepek, fántásztikus kapu és homlok díszítéseivel. Sajátságos élete van az udvarhelymegyei fazekas családnak; már a lakás külseje is elárulja, hogy itt fazekas lakik. A ház oldala fel az eszterhájig, tele van rakva száradó edényekkel, odébb az udvar hátulján egy sátorszerű építmény, az égető kemenczét rejtji, melynek oldalán a finomra hasogatott fa szárad, előcsarnokában, csebrekben a mázat öblögetik, s ha ez is megszáradt, nagy gonddal rakják be az égető kemenczébe. Képzeljünk magunknak egy 3 méter magasságu tejes köcsögöt, téglából és agyagból összeállítva. Ez az égető kemencze. Belsejében fa és agyagedényekből, ügyes összeállításban, oly tömeg készül, hogy az egész izzásba jöjjön és ha a tűz leszakad, vagyis a készlet elég, még se omoljon össze. Így lassan kihűl, s kész egy katlan edény a szállításra. Ez nagy dolog, melynek vezére az asszony. A többi munkánál az egész ház népe, apraja, nagyja foglalatokodik, agyagot gyúr, mázat őröl, fát hasogat, a korongon való munkát, már csak a családfő végzi, az égetésnél is ő ügyel fel; de most a pakolásnál újra mozgósítva van a ház apraja, nagyja. Kis szekérrel, rendszeren egy lóval indul vándor útjára az asszony, faluról-falura, vásárról-vásárra, egész Enyedig, Fogarasig, N.-Szebenig; oda jár 8—10 napig s így hozza haza 30—36 frt kercesményét. Helyben is eladhatja azonban,

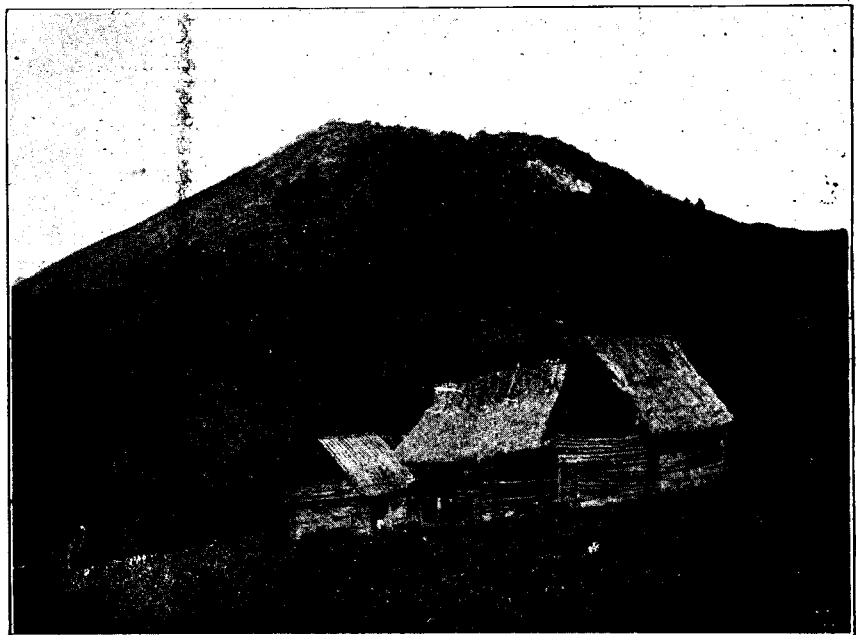
most vannak vállalkozó fuvarosok, kik csak vásárra járnak és házalással foglalkoznak. Egy kocsi edényt 8—10, legiénebb 16 frtért vesznek meg a fazekastól. Képzünk egy korondi fazekas mestert ábrázol, a mint a korondi fazékon az egyedüli dísz, a fehér karikát formálja.

A mily szorgalmasok a férfiak, még tán fokozottabban mondhatjuk ezt a székely asszonyokról. A mezei munka, a háztartás ezer gondja őket ki nem fárasztja, még pihenőjükben is találnak maguknak foglalkozást. Ilyen a varrás, melyben nem állanak messze a kalotaszegi varrottastól. A fonásban, szövésben pedig annyira mentek, hogy egész házi-iparszámba megy. A kendert, lent, gypjút közönséges használatra teljesen feldolgozzák. Szőnek vásznat finomabb és durvább használatra, egyszerűen simára, vagy koczkázva; színesen szedett szövésel arany szálakkal keverten abroszt, ágytakarót, egész butor behuzatot stb. Némelyek pláne darócz szövésből élnek. A havas alján a lombos csergét vagy sima pokróczot, ezer számra viszik a ványolóba, honnan tisztítva, szépen fésülten kerül haza.

Kétféle módja van a gypju szőttes kikészítésnek a ványolás és dűrczkölés. Mindkettő vízi erővel, a malomban történik. Felülcsapó kis malmok ezek, a sebes folyású, havasi patakok mentén. Rendszeren őrléssel foglalkoznak benne, de az ügyesebb molnár hozzá csatolja a ványolót és dűrczült is.

A ványoló igen egyszerű szerkezettel a víz pacskoló, zuzó, és forgató erejét használja fel a ritkára szőtt lombos csergék kikészítésére. Ugyanis egy külső zsilip alá nagy hordót, vagyis kádat állítanak be, melybe a víz mintegy 1 1/2 m. magasságból zuhan alá. A kád oldalfalai lazák, hogy annyi víz maradjon meg benne, melyben a bele helyezett pokrócz elmerülhet, ellenben oly magasra soha sem telhet meg, hogy a víz tömege, a kád színültéig felemelje. Az így kavargó, zúgó víz egy folytonos munkát végez, mely a pokróczot bő vízben, addig ványolja, míg a házi használatra kész.

Már a dűrczkölés, hol a munkát nehéz nyilak alsó végükön rovátkos kimetszéssel, páronként egy vályuban, végzik. Az egész végposztot előre hátra rétegezve egy ily vályu rekeszébe teszik, melyben örökös beömléssel vizet vezetnek, s a nehéz nyilak minden ütése egy ily réteg a posztból lefordul, s így végnélküli forgásban a sok ütés alatt oly tömött lesz, mint azt az úgynevezett darócz, vagy halina posztóban látjuk.

Pajta a h.-almási határban; mögötte a „Mál” nevezetű hegy.

Hideg ősszel a vizet melegítik, mi által a posztó összeverődése, tömöttülése gyorsítva lesz.

Az ősfoglalkozásnak nem egy nemét találjuk Udvarhelymegyében, s ezek közt nem utolsó helyen áll a pásztor élet. Egész Erdélyben csak itt és Csikmegyében találunk székely juhászokat, mindenütt elhódították már e foglalkozást az arra rátermett oláh juhászok.

A székely juhász dalos, ügyes fűtyölő és nagy mesemondó; a mellett nagy időjós, helyismerő és ügyes vezető a hegyi ösvényeken. Botján a tulipántos faragás, rovásos díszítés ép úgy, mint a guzsalyon, megbámulandó. Az a havasi gunyhó pedig, melyet nyári használatra magának deszkából épít, a *székely háznak* embriója. A tűzhely közepén áll, mellette a fekhely, az ajtó bejáratnál a vizes kártya, köröskörül a fedél alatt mindenféle szerszám, evőeszköz stb. felaggatva, vagy felállítva a polczra. Hogy mint nőtt ki ebből a székely ház, az eresz, a tornác, azt más helyen levezettem, mert most csak azt mutatom be itt képekben, hogy milyen a *székely ház* a legutolsó, legújabb fejlődésében.

Az utca felől a *nagy ház*, hátulról a *kicsi ház*, középen a nyitott eresz, mögötte az *éléskamara*. Egy oldalról tornác, mely az ereszben torkollódik, s hogy még szélesebb legyen e nyílt hely, a tornácson túl is kiszögellik. Ide vezet a nyílt lépcsős feljárat, melyet a leeresztett fedélzet véd az esőtől. Itt tehát egy új elemet vesz fel a székelyház, a tágas, nyílt *verandát*, mely az ereszhez, pitvarhoz csatolva, annak még tágasabb helyet biztosít. De egyúttal versenytársa az eresznek s igen sok helyen már el is törölte azt. A *veranda* és *eresz* ugyanazon czélnak felel meg, egy tágas, nyílt teret biztosítani a házfedél alatt, hol szóni, fenni és minden olyan munkát végezni lehet, melyhez nagyobb világosság szükséges, mint a melyet a ház kis ablakai nyújthatnak. Eddig az eresz deszkafallal volt biztosítva az apró szárnyasok alkalmatlanságai ellen, melynek figurásan kimetszett nyílásai kevés világosságot engedtek be s így céljának nem felelt meg. Ma helyébe lépett

Korondi fazekas műhelyben, a mint a korong fölött a kész fazékra karikát fest.

a *nyitott veranda*, melynek emelt talpzata, deszkás mellvéde, elég biztosítékot nyújtanak a tolakodó szárnyas vendégek ellen.

Megbarátkozott tehát a székely, mely eddig a magas küszöböt lépte át csak, hogy házába jusson, a lépcsővel is, melyet ő garádicsnak nevez s mielőtt e téren az első lépést megtette, még az emeletes háztól sem irtózik többé.

A 3-ik ábrában bemutatott képünk ily emeletes házat mutat, galambbúgos kapuval, a 17-ik ábra pedig több ily lépcsős, verandás házat mutat Felső-Sófalváról.

Csikmegye alkalmat szolgáltatott arra, hogy a múlt századra áthagyott alakját mutassam be a székely háznak, úgy ma Udvarhelymegye az, hol a múlt század alkotását, mintegy módosítását mutassam be a székely házban, mely a *veranda*, *lépcső* és *emelet* kiépítésében nyilvánul.

Még csak egygyel tartozom olvasóimnak, hogy t. i. megfejtését adjam a czímképen alkalmazott és az *énlaki* templom plafondjáról, magyarul mennyezetéről vett képnek. És itt akarva, nem akarva historizálnom kell.

Egész Erdélyben, sőt igen gyakran a nagy Magyarország egyéb részeiben is, találkozunk a templomokban oly deszkamenyezettel, mely magyaros, népies motívumokkal el van árasztva. A reformáció idejéből ered ez, mikor őseink a katolikus hitről áttértek a reformált protestáns és unitárius hitre. Templomaikat gyorsan átalakították, a régi falfestményeket, plafondokat bemeszelték; innen van, hogy a régi csúcsíves stílusú templomok renaissance és vegyes stílusú plafondhoz jutottak, melyeknek tanulmányozása más útra vezetne, előttem csak annyiban fontos, a mennyiben népies elemeket is találók bennük. Ilyen az *énlaki* unitárius templom, mely még a Hunyadiak alatt épült, igen szép góth stílusban. A szentély gerinczhálózatos kőboltozat, míg a kórus faszervezetű mennyezet. Ezen áll a híres *hún-székely* betűkkel oda pingált felirat: „*egy az Isten*“, az unitáriusok jelmondata, mely még Dávid Ferencz-

z úgynevezett „E r ő s“-út közvetlen a h.-almási barlang alatt,

Székely ház Parajdról. Eresz, mely nyitott verandának felel meg; elői tornác, melyhez lépcsőn járnak fel. A feljáratot kieresztett fedél védi. A székely háztípusnak mai alakja.

től, a nagy reformátortól és az unitárius hitvallás szervezőjétől származik.

Fischer A. K.-nak köszönhetjük a hún-székely betűk alfabétumát, ki egy rövid kis munkában kiadta e tárgyból szerzett ismereteit, megállapítván minden egyes jelnek betű értelmét. Rovott írás, melyet eleink, magyarófa pálczán, guzsalyakon és egyáltalán oszlopos faragványokon használtak, felülről lefelé sorolván a betűket egymás alá; vízszintes helyzetben bedig jobbról balra a zsidó íráshoz hasonlóképpen olvasandó. Kevés maradt meg e régi írás formából: Udvarhely megyében egyedüli az énlaki templom plafondja, melynek környezetét, egész keretét, egy tábla részletét a nagy plafonnak ide iktattam a czimképhez.

Homályos idők kódébe vész e téren ismeretünk s csak a fantázia világánál látjuk e betű-jegyek használatát. Eltűntek azok az idők kódében, s csak mintegy régen lezajlott ős kultúra maradványát szemléljük áhi tattal e kis feliratban!

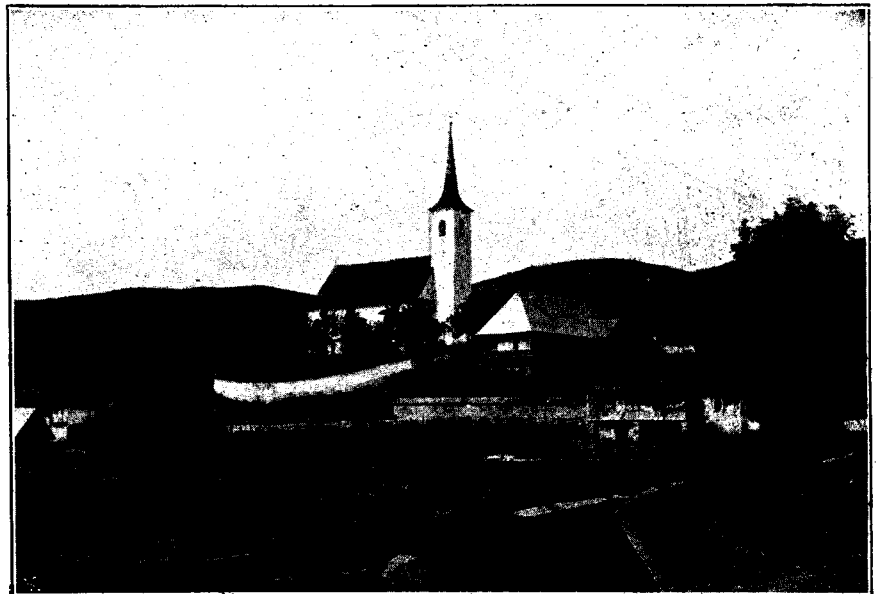

Betlehemes játék.

Irta: **Versényi György.**

Ilyen népmysteriumokat már szép számmal gyűjtötték s a betlehemes játékok gyűjtése jóformán be van fejezve. Mindamellett a teljesség s összevetés kedvéért szükséges a további gyűjtés annál inkább mert a régi szokások sok helyütt kiveszőben vannak. Közösvárt e karácsonyi játékok épen tilalmasak. De azért a külvárosban még előfordulnak. Ez is innen való s Veress Vilmos barátom szíves közvetítésével jutottam hozzá.

Ő'en járnak eg: betlehemmel

Falu részlet Felső-Sófalváról.

egy angyal, két jászolhordó, két pakulár; a jászolban öt darab bárány és Jézus; két torony alatt koporsó, benne a pap.

Az angyal bejön:

Jó estét kívánok! Sok karácsony szombatját! Kis betlehemmel jöt' em; szabad bémutatni?

Ha engedelmet nyernek, bejön a két jászolhordó. Kezdődik a játék.

Angyal.

Neveletlen kisedd, hogy hozzátok jöttem, Szapora lépéssel házatokba léptem.

Pásztor kívülről.

Egészséggel gazda! Nyisd meg az ajtódat, Hogy kaphassunk nálad csendes nyugodalmat.

Angyal.

Lásd, itt bizony nem kaptok, Ha város utcáin meg is fagytok.

Pásztor.

Oh te, kemény köziklához Hasonló nemzetség, Hogy nincs tibennetek Egy annyi kegyesség?

Ilyen szegény útonjáró pásztorokat be ne bocsászatok?!

Angyal.

Lám, jertek bé csak pár óráfmúlva, mikor a hajnali csillag felderül az égről.

(A gazdához beszélve.)

Frissen, frissen gazda, terítsd asztalodat, Szép szakállas vendég lepi a házatad.

Pásztorok.

Mennyünk, mennyünk, örvendezzünk, Úr Jézusnak kedvét nyerjük.

Lassan sípolj! nagy vígsággal Mondjunk salvét Jézusnak!

Hopp-czupp, bágye, rajta, nyugodjunk ez helyre, Míg a hajnali csillag felderül az égre.

Egyik pásztor.

Nem bánom, fertátye! (Lefeküsznek a földre.)

Angyal.

Legények, legények
Jól cselekedtetek,
Hogy lefeküdtetek,
Engem fenn hagytatok,
Mert én szegény vagyok,
Reátok vigyázok.
Gloria, gloria!
Találjátok, meglássátok
Jézust a jászolban.
Surgitum,* pásztorok

Öreg pásztor.

Ide bizony ne szurj, mert úgy meg talállak ütni
evvel a görcsös bottal, hogy mindjárt halálra változol.

Angyal.

Keljetek fel pásztorok,
Kik juhoknál alusztok,
Mert ma nektek született,
Ki megjövendöltetett.

Pásztorok

Keljünk fel pásztorok, mert angyali szót hallottunk.
Keljünk fel pásztorok, hamar induljunk el Betlehem vá-
rosába, rongyos istállócskába. Fáradságot ő érette ne
sajnáljunk. Talán még az éjszaka is rátalálunk. Na,
siessünk, siessünk! Micsa, micsa jelentés? Most szüle-
tett a kis Jézus, jászolban. Mit vigyünk hát neki, aján-
dékot neki? Egyik egy bárányt, másik egy sajtot, har-
madik egy juhot. Ilyen szegény pásztoroktól elég lészen,
talán még az aranyból is többet térszen.

Angyal a pásztorhoz:

Vess keresztet öreg!

Fásztor.

Talán bizony pereczet?

Angyal.

Hogy vetik a keresztet?

Öreg pásztor.

Atya, fiú, szentlélek!

Angyal.

Jertek, fújjunk egy dicsőséges éneket az Úr Jézus-
nak!

Mind énekelnek.

Szűz Mária a világra
Nékünk szent fiát hozá.
A jászolba helyezettvén
Őtet, imigyen szóla:
Aludjál én virágom,
Nyugodjál én magzatom!
Így énekelvén
És örvendezvén
Ökör, szamár reája lehelvén.
Mintha mondaná:
Úr Isten most köztünk fekszik,
Vígán szenteljük hát neki!
Már az égi madarak
És az erdei vadak
Őtet imádják
És magasztalják.
Így hát mi is, halandó emberek,
Őtet dicsérjük,
Dicsőséges szent születése napján
Szívükből vigadjunk!

* Surgite,

Az atya Úr Istennek,
Örök kegyelemnek,
Hálákat adjunk!
Vígán szenteljünk!
Kegyes királyunk,
Édes Jézusunk,
Hálákat adjunk,
Szívükből vigadjunk!

Angyal, szóval

Felkelt az Úr Jézus
Nagypénteken reggel.
Virágos kertjébe'
Virágjának szépít
Maga leszedeti.
Nesze bűnös ember,
Ezt a szál virágot!
Mert én feltekinték
Magas menyországba;
Magas menyország kapuján
Arany rengő bölcső.
Vajon benne ki fekszik?
Igaz Krisztus urunk.
Vajon őtet ki rengeti?
Anyja, szűz Mária.
Vajon őtet ki siratja?
Két testvér vérit ontja.
Zöldülnek a mezők
Festett virágokkal,
Zúgnak az erdők
Madárhang-szavakkal.
Nem láttam én szebb termő fát,
Mint Krisztusnak keresztfáját.
Piros vérrel virágozik,
Szentlélekkel gyümölcsözik. Ámen.

Öreg pásztor.

Ma karácsony napja,
Kalácscsal álmodtam,
Három singes kolbászt
Mellé akasztottam.
Ne csudálkozz, asszony,
Van a kamarába',
A melyik szebb kalács,
Lökd a tarisznyámba!

Erre kifelé indulnak s mindnyájan énekelik:

Jó gazdák, megbocsássatok,
Ha vétettünk mi nálatok.
Örök áldás szálljon rátok!
Ne te pajtás, hagyjuk itt
A mennyei osztalékot!
Vedd Andris, dudádat,
Te Jancsi sípodat,
Én is furulyámat.
Ále-ále-luja!
Pásztorok örvendenek,
Sietve Jézushoz Betlehembe mennek.
Köszöntést mondjunk a kisdednek,
Ki váltságot hozott az embereknek.
Üdvöz légy kis Jézus, ki miérettünk
Meghozta az igaz hit világát,
Megnyitád szent atyám menyországát.
Vedd fel Kati ködmönkédet,
Kösd bé borzos fejecskédet!
Maradj itt e háznál,
A míg visszajövünk majd.
Ále-ále-luja!

Erdélyi határ- és helynevek.

most közreadandó határ- és helynevek Erdély különböző vidékeiről valók

Nem új dolog, a mit közreadásukkal végzünk. Az Erdélyben már ezelőtt hat évvel jelentek meg ilyen közlések.

Gyűjtésünk különösen az elnevezésekhez fűződő mondák, hagyományok és magyarázatok szempontjából többé-kevésbé hézagos. Pedig a határnév-anyagon kívül ez adna a gyűjtésnek értéket. Mert ez által nemcsak helynév kincset szerzünk — a minek nyelvészeti és ethnografiai becse van — hanem sokszor egy-egy mondában és magyarázatban a multnak költőileg színezett képéhez jutunk. Egy-egy határrész nevében eltűnt falúk emlékére bukkanunk. Halastavak, szőlőhegyek, kútak, vagy belső telkek kipusztult vagy élő családok nevét őrzik. Néhol elavult magyar szavakat lelünk határneveinkben. Másutt sok a szláv elnevezés. S a nép majd mindenikhez hozzáfűzi a maga képzeletének vadvirág-koszorúját. Magyarázataiban néha megközelíti vagy eltalálja a valót, máskor képtelen meséket sző, vagy érdekes etymológiát csinál.

Mindezeket a teljes gyűjtésnek magába kellene hogy foglalja.

Az Erdély t. olvasóközönségét kérjük a hiányok pótlására. De kérjük új gyűjtésre is, hogy az erdélyi rész határ- és helynévanyagát minél teljesebben ismerhessék!

Ajton.

Ajton Kolozsmegyei falú; neve Árpádkori személynév. Kolozsvárhoz 20 kmnyire fekszik s Tordától is csak 1—2 kmtterrel van messzebb. Míg azonban Kolozsvár elől eltakarják a feleki és gvörgyfalvi hegyek, addig Tordáról — kivált a régi sóbányák felől — igen jól látszik s feltűnik fekvésének nagy magasságával.

A falú lakóinak harmada magyar, kétharmada oláh. Az utóbbiak között azonban sok az eloláhosodott magyar.¹ A határ nagy s már részben mezőségi jellegű.

Elnevezései közül a következőket gyűjthetjük össze:²

Agyagos. A földjéről nevezik így. Borzik hegy. Borzik mege Butura. Czigányláb. *Csáni szeg.* Pusztacsán felől való határrész. *Csolt Alja;* hegyoldal a Kis- és Nagy-Csolt alatt. *Csürek;* a falún alól Torda felől. Hegyes. Hegyes oldal. Inácza.

Kenyér hegyek. Kerek dombok a Csolt alatt, Pata felé. Természetes föld alakulások. A Csolt leszakadt darabjai. Kis-Czelinár. Kis-Csolt. Magas, erdős hegytető. Kőhíd. A hagyomány szerint itt feküdt régente a falú. „Akkor sok palata is vot benne, s tán püspök is lakott itt; de a tatárok megölték az embereket.”⁴

Macskajuk; dűlő. Magyar temető. Nagy-Czelinár. *Nagy-Csolt* Magas hegy, szép kilátással. Sok rajta a felsőkiekhez hasonló kőgömb. Tömegére nagyobb a Kis-Csoltnál s a „Nagy“ neve innen van. Különben „Csolt“ Árpádkori személynév.

¹ A gyűjtés módjára nézve irányadóul vehető Versényi György dr. útatisása az erdélyi népmondák gyűjtésére. Mivel azonban nyomdánkban nincsenek a tájzsolások egyes hangjaira megfelelő fonetikus jegyei: elég ha az elbeszélés formáját s tájzszavait megtartva írjuk le a közlendő anyagot.

² Így vannak: Deák, Tóth, Oroszfái nevű oláh családok.

³ Még 1896. szeptemberében.

⁴ Csikó Pista ajtoni földműves után.

Oláh temető. Ördög nyoma. *Órhegy;* hosszúkás hegy a falú mellett. Itt örködtek, a hagyomány szerint, a mikor a tatárok a faluban jártak.

Strázszak. Két kúpalakú hegy a boosi határszélén. *Szálás patak.* A röödi határon van, de Ajtonhoz tart. Régebben Ajtonnak nem volt erdeje, Röödnek nem volt szénafüve s cseréltek. Szénafüvek.

Traján útja. A római útnak Torda felől Pata irányában Ajtonon és határán átmenő vonala. Tekenyős oldal. *Templom hegy.* A falú közepén emelkedő természetes kerek domb. Rajta van az ev. ref. templom. Mikor azt 1884-ben renoválták és tornyot építettek hozzája, a földből tömérdek embercsont került elő. A nép azt tartja, hogy a nagy tatárjárás idején a lakosság a templomba futott, a tatárok rájuk törtek s lemészárolták őket, aztán úgy temették később az elhullottakat a templom mellé. Egy-egy zápor most is mos ki csontokat. *Toporér hegye.* Hágó a falú végén Kolozsvár felé. Egy Toporér nevű emberé volt a hely. Csak valami 15 éve, hogy így nevezik.

Vasas kút. Forrás a Csolt alatt. *Várhegy.* Az Órhegyen belől fekszik. A fekvésénél fogva természetes erősség. Menedékhelyül szolgálhatott s a neve innen eredhet.

Kelemen Lajos.

Ádámos.¹

Alsó átal (dűlő), Alsó ösveny felek, Alsó szalomköz, Alsó verescsere (sz.), valaha erdők voltak rajta. Árok köze (sz.), régen vizenyős, rossz hely volt. Borzás bérce, Borzás patak, Borzás menő, Botorka (sz.) egy fatörzsbe csinált kútja van, a melyről a nevét vette. Buda-tó, a Buda-család egykori halastava.

Czigánység, Czigányrét (mind a kettőt lakóiról nevezik. Régebben az utóbbin téglavetőhely volt). Csapói hid, Csúp, Csutkos (valaha erdő volt).

Darvastó (Ennek a helyén, továbbá a Patak Csegejben és a Széktóban ezelőtt 50—60 évvel nádasok és mocsarak voltak, a hol vízi madarak éltek.) Doboli patak, Dombói rétrész (r.). A Küküllő szakította el az ádámosi rétektől.

Felső átal (dűlő), Felső malom; tulajdonképen malomhely a Küküllő mellett. A malom csaknem ötven éve, hogy elpusztult. Felső ösvenyfelek, Felső-Szalomköz, Felső verescsere, Fundetura (völgyfenék) A táján feküdt völgy a tatárjárás előtt. Fűzes patak. Gázlók. Hecske (dűlő), Hegyeshalom, Horgos, Hosszú, Hugyóbercz, Hula.

Kenderes, Kenderes hid, Kertek mege, Kis-sárosi völgy, Kis völgy, Körmös, Középhérce, Középláb, Községi erdők, Kusba (kalliba).

Malom, Malomberek, Mélyremenő; hosszan elnyúló határrész; rajta az eke sok cserepet vet fel. Nagy berek, Nagysárosi völgy. Ökrök szeglete (l.), Pap erdő (e.), Pap rétje (az unitárius pap rétje) Patak csegej (l. Darvastó), Pusztaszőlő, Rapó.

Sánczok köze, Szabó máté kút (a gazdájáról vette a nevét), Száraz patak, Száraz rét, Szeretura (sós hely), Szentmártoni rétrész; a Küküllő által a d.-szt.-mártoni határhoz szakított rét, Széktó (l. Darvastó), Szénás völgy, Szőlő-csorgó, Szőlőhegy, Szőlők alja, Szőlőtető, Szőlők vége.

Tanorok, Tehenek szeglete (l.), Tekenős mál. Váradi kút (hasonnevű család nevét tartja fen), Vizre járó (itt mentek régebben a Küküllőre).

Kelemen Lajos.

¹ Ádámos Küküllőmegyében, D.-Szent-Márton alól a Küküllő balpartján az első falú. Lakóinak mintegy fele magyar. Unitárius templomában van Magyarország eddig ismert legrégebbi évszámos mennyezetfestése.

Bencséd.

(Fekszik Udvarhely-megyében, a Nyikó mentén.)

Szántók:

Akasztó domb, Antalné, Avas oldal, Rákó széke, Bartalis kútja, Csere alja, Csere bércze, Csonka körtöve (villámsújtotta körtefáról), Edős alma, Fűzes tó, Gyertyános, Három fűzfa, Héjaszaj, Hosszú, Írmocsár (vizes hely), *Kataszó*. (A tatárjáráskor egy Kata nevű leány az akkor itt még sűrű növésű erdőbe menekült. A hozzátartozói keresték, szerte kiabálván az erdőn: „Kata hí? Kata te hó!” Kata végre megszólalt s örömeiben a keresők Kataszónak nevezték a helyet.) *Kecskehegy*, Kerengő, Kék-mána oldala, *Két asszony kútja*. (Két nyelven asszonyról nevezték így, a kik mosás közben összeveszvé, mind a ketten kútba estek.) *Kis-vápa*, Köves-föld, *Kő-pincze*. A várbükkén levő várnyomok alatt feküdvén, sokat áskáltak rajta kincs után. Élt a faluban egy Pap Dani nevű fortélyos ember s ennek egy haragosa László Pista. Pista bá örök életében szerette az ingyen jövedelmet, s a Kőpinczét is sokat áskálta. Pap Dani egyszer fortélyból azt izente László Pistának, hogy béküljön ki, mert ő ezen a helyen megkapta a pincze bejárást; de mielőtt a kincshez nyulna, ki akar békülni minden ellenségével. Mert csak így ad az Isten szerencsét hozzá. — Csak ez kellett László Pistának. Még azon este futott a komájához Pap Mózsához, s nagy titkon elmondta, hogy mit hallott. Nősza, kapcza bocs-kort készítettek; ásót, kapát, zsákokat ketőtt hármat a vállra, s elindultak a Kőpincze felé.

A mint a Pap Dani kapuja előtt mentek volna el, Pap Mózsi megszólalt: Abból te Pista — mikor haza felé jövünk — egy rongyba csombolyítsunk belé néhány aranyat, s vessük be a Dani kapuján

„En — te Mózsi? Ennek a kutya tolvajnak? Inkább ki sem ásom — szolt László Pista arra felé fenyegetőzve....

Égész éjjel ástak, s mikor hajnal felé halálra dolgozva a Pap Dani kapuja előtt jöttek el haza felé: ez a kapu mögöl nagy kaczagva kiáltott ki: Hát ki ástad-e László Pista? *Kuhar*. Lok (völgy). Lópatkó, Nagy vápa, Nyírmejeke, Nyírhattya, Pálos Péterné, Piros körtöve, Szék-kert, Szil, Szürkárka, Verőfény, Virágostó, Vízkúpú.

Erdők:

Bakonya, Csávás alja, *Csöngetős kút* (a pálfalvi cigányok ezelőtt itt árulták a csengetőket.), Erőstő szikla, Fajka, Farkas gyepü, Kerülő, Meszes kút, Szállás, Szöllő oldal, Várbükk (régí vár nyoma.), *Patak*: Szalon pataka

Pap Demokos.

Cserefalva.¹

Balogh kert (1848. előtti Balogh nevű földbirtokos kertje volt) szántó. *Barabolyos*, *Berek eleje*, *Berek* szántók. *Farkas verem*, *Gidó kútja*: a Nyárad egy kis kútszerű mély helye, a hová nem rég Gidó Ferencz somodi lakós, mint cserefalvi dinnyés gazda fürdés közben bele halt. *Határ szél*: rét. *Hat hold*: szántó — *Hágó*: *Hányás*. Egy ember rablógyilkosságot áldozata lett s hirtelenében ott el is földelték. De el kellett rendes egyházi úton temetni és pedig annak a falunak kellett volna ezt megtenni, a melyeknek a határán volt. Bár cserefalvi határon volt, a cserefalviak mégis azt mondták, hogy Ákos

¹ Cserefalva Maros-Torda megyében közvetlen a Nyárad mellett fekszik, egészen síkon. Nyáradtól 14, Nyárad-Szeredától 17 kilométernyire. A Nyáradmenti megye út át megy rajta. Szomszédai: keleten és északkeleten Ákos falva, délen Kis-Görgény, nyugaton Folyfalva, észak nyugaton Hagymás-Bodon. Maros-Vásárhelytől a Váczmányon keresztül vívő országúton 12 kilométernyire van. Igénytelen kis falu.

falvi a határ, Ákosfalvának kellett el temetnie. Ákosfalva magának ismerte el a határ részt s az embert kiásták, de mert már nem tudták határozottan, hogy hol van, nagy helyen *felhányták* a földet, a határrészen most átvezető mezei út két oldalán két nagy dombot alkotva. E határ rész most Ákos falvához tartozik, de cserefalviaké. *Hid eleje*: sz. A Nyárad-hid előtt. *Mo. sár*: r. *Nagy-rét*, *Pad*: sz. pad-szerű helyzete van. *Peres*: r. Ma is van benne per alatt lévő hely. *Pénzes*: a Nyárad egy része. Régebb egy ember 1848-ban eldugott pénzt kapott a fenéken. *Rét szél*: szántó a rét mellett. *Sinai domb*: sz. *Soszek* (felső, alsó) sz. és r. Sziksós hely. *Szöllő útja* és *Szöllő mege* szántók. *Tekeres*, a hegyek oldalán vékony szalagban tekerményesen fekszik. *Tulsőberek*: a megye útján túl van. *Temető*: sz. és temető — *Udvari kert*: sz. Nemrég még Szentiványi Kálmán gyümölcsöse és konyhakertje volt.

Debreczeni Géza.

Désfalva.¹

A Kis-Küküllő völgyében, a bal oldalon, nagyobb-részt fensíkon fekszik Désfalva, s a marosvásárhely—dicső-szt.-mártoni útra messziről feltűnik számos udvarházával. Mint a Kis-Küküllő völgye középső részének majd minden faluja, úgy ez is vegyesen magyar és oláh község: határnevei között azonban alig találunk néhány oláhot.

Akasztófa gödre; sz. Berek; fűzes és rét. Borz-daköz; sz. Botos. Czigányhegy szőlőhegy. Csegej; kaszáló, a Küküllő jobb partján egy fordulónál. Csillag. Csorgó rétje; kaszáló.

Déli domb; régebben a marhák hetekig ott legeltek, s csak vasárnaponként hozták be őket fűroszteni, *Dióják*; sz. Oldalos hely a „Falú helyén“ belül. A szomszédjában van a „Vaczkorfák“ határrésze. Egyiken sincs se dió-se vaczkorfa, de a hagyomány szerint régebb mind az volt. Doborka

Falu helye: ingoványos, illetőleg vizes hely egy fensíkon. Itt feküdt a hagyomány szerint a tatárjárás előtt a falu. Hanem jöttek a tatárok, s borzasztó pusztítást műveltek mindenfelé. Désfalvára is eljutottak. Ott mentek ki a tatárok ösvényén. Már kezdték a gyilkolást, de egy ártatlan leány térdre hullva arra kérte az Istent, hogy a falu inkább sülyedjen el örökre minde-nestől, mintsem a lakói, s leányai a tatárok kezére jussanak. Az Isten meghallgatta, s a falu minde-nestől azonnal elsülyedt. A harangját aztán mintegy száz évvel ezelőtt megkapták. Ott legelt a disznósorda a Falú helyén, s egy disznó kitérta a harangot és belé is malacozott. A disznópásztor bement, jelentette a dolgot, s már az unitáriusok s a reformátusok versengeni akartak a harangért; de egy *Muzsnai* nevű ügyvéd lakott a faluban, s mivel a harangot az ő disznója turta ki: szekeret küldött, a harangot behozatta s az unitáriusoknak ajándékozta. Most is ott van a tornyukban. — *Felső-rét*; kaszáló a falun fejül.

Hájagos, Hendér (Hosszu és Kurta Hendér). Hendér pataka. Horgas gyepü sz.

Kecskés Kenderföld sz. Kerek erdő; e. Köblös: Krucaoldal; a temető.

Lejáró. Madár gödre, sz. Malomszeg. Mandulás. Nagyerdő; e. Nagy gödör; sz. Pataki gödre; sz. A Pataki család helye. Ravaszlyuk, Revetken. Som; szőlő-hegy. Sziget. Szőlőoldal; sz. a szőlők alatt.

Tanorok. *Tatárok ösvénye*; itt mentek a tatárok, hogy elpusztítsák a falut. *Télcsere*; sz. A tagosítás

¹ Désfalva Kis-Küküllő megyében van, Dicső-Szt.-Mártontól mintegy 10—12 kmre.

A határneveket még 1892. vagy 93-ból való hiányos gyűjtés alapján közöljük, s így mindenesetre kiegészítésre szorulnak. K. L.

előtt nagy cserfák voltak rajta. Tilalmas. Tölt szeglet. Tufuczta; e. (cserfás). Tünes.

Uj szőlők; szőlőhegy. *Vaczkorfák*; sz. A monda szerint az egyik vaczkorfa alatt itt három kád arany van elásva. De már nem lehet tudni, hogy milyen helyen, mert a vaczkorfák elpusztultak. *Virgő*. Zelőhegy. Zelőhegy mege. *Zsukiné dombja*; sz. oldal és fensík a falu alsó végén. A hagyomány szerint Zsukinének Désfalván sok birtoka volt. Ő van eltemetve az unitárius cziinterembe a kőkoporsók alá.²

A cziinterem két koporsó kő alaku siremlékén semmi felirat nincs. Nagyon besülyedtek a földbe.

Kelemen Lajos.

Kecset.

(Udvarhely megyében fekszik, a Firtos alatt.)

Határrészek.

Asztagláb, Avas, Avasalja, Átol, Bárándala, Bémenő, Bükk, e Bükk-szék, sz. Csávás, (bokros erdő), Csere, e. Csere alja, sz. Csere-domb, Cseresznyés kút, Csikiné pallaga, Derneslaka, Diák föle, Dúzó (köves domb) Eger-szék, Eróstó teteje, Főd hid ódala, Gada ódala, Gál útja czihere, Gál útja ódala, Gyepjú hely. Kabaricza (sáros, agyagos föld), Kátas mező, Hegyalja, Hegyoldal. Karika játszó, Kánási, Kárhágó cseréje, Kárhágó ódala, Kerek domb, Kert föld, Kert háta mege, Kicsid eger, Kicsi nyír, Köves út alja, Likat cseréle, e. Macska-lik, Majorház-hely, Magyaró, Malomösvény, Medve fürdő, Megye cseréje, e. Meszes, Meszes alja, Mihály tova, Mocsár, Mocsárkert, Mózsi kertje, Nagy Mihály útja, Nagy pallag, Nagytó, Nyér, e. Orotván bérce, Pap András bérce, Pap bükke, Pap mezeje, Pap mezeje széle, Patakfő, Ravaszlik alja, Rez, Rez pataka, Reztető, Rétódal, Sáros tó, Szék, Szék ódala, Széna-mező, Tanorok eleje, Tanorok háta mege, Temető, Torok czihere, Tót János fája, Vágott, Verőfény, Völgy, Zsém erdeje.

A hegy-erdő részei:

Bagzos (erdő közti mező), Czine mezeje, Hammas patak, Köves ág, Nyelező, Pityóka-domb, Simó Pálné, Vörös Máté alja

Kertek.

Deszka kert, Czigány-kert, Játszó kert, Kalasis alja, Péterfi-kert, Vinczi kert.

Széles Lajos.

Királyfalva

(Kis-Küküllő megyében, K.-Küküllő jobb partján. Dicső-Szt.-Márton és Küküllővár között.)

Alsó láb, Békás domb, Bogyós, Csejd, Csere szőlő, Demeter völgye, Kapus, Kenderes, Kenderes alj erdő, Kis-Ilangás (szőlő), Kis langos, Nagy erdő, Nagy-Ilangás (szőlő), Nagy langos, Nagy szőlő, Oldal, Pad, Ravasz juk, Ropó, Sorusály, Szalma föld, Szaon gödör, Szénafű, Szőlő bokor, Tér, Túl a vizen.

Barthos Indár.

Küküllővár.

(Fekszik Kis-Küküllő megyében a Küküllő mellett.)

Alsó cserberia, Avas, Dupe gardului (a kert megett), Ehbát, Felső cserberia, Gorobastyine, Heves, Hidak felett Hinsur de ketre Bajom, Irtás, Kísér, Kaszta teului, Huretori, La Szpiny, Livadia, Magyaros, Mezes, Mezze szőlői láb, Mészáros rét, Nityol, Pe vale, Ploty, Poduri, Podurille lenge szát, Podu mare, Porta Heresului, Puszta malom, Serature pe lenge drum, Srana, Sub kaste, Teu, Treptile, Uj földek az erdő alatt, Uj földek az úton alól, Várhegy.

Barthos Indár.

Nyárad-Szent-László.

A régi Marosszék egyik Nyárad melléki faluja egyik Árpádházi dicső királyunktól nyerte a nevét¹. Ha abból a korból a neven kívül semmi emléke sincs: annál több a későbbi hagyománya, mondája és meséje, melyek közül több a falu lakóiról, illetve birtokosairól is őrzött meg egy-egy homályos — vagy néha élénkebb — vonást. Ezek a mesék és hagyományok leginkább a falu egyes részeire, telkeire, de első sorban legrégebb épületére, az unitárius templomra vonatkoznak.

Csak tudákos csinálmány az, hogy a templomot „a gótusok, vagy a dákusok építették”², de már töröl szakadt a templomra vonatkozó többi szájhagyomány.

Benn, a templom szépen faragott sekrestye-ajtóján egy tenyérnyi rés van. „Ezt a tatárjáráskor ütötték. Mert ide szoktak volt régente az ellenség elől menekülni, s egyszer ilyenkor rontottak a tatárok be. A segestyé (sekrestye) be volt zárva, s úgy vágtak bele. A toronyban is akkor pusztult el egy sereg ember.

Ebbe a toronyba kívülről, fedett lépcsőn járnak fel, s a mint az ember a lépcsőről beér: földet talál.³

„Még ez a föld is tele volt embercsonttal, a mi a nagy pusztításkor került oda. A torony alja boltozatos szobácska, melynek egyik szegletében van a *Sügér köve*⁴.

„Ez egy nagy lapos kő. Azért van ott mert a torony alá temették Sügért. Erről a Sügérről azt is mondják, hogy király volt; de nem király, hanem fejedelmi szolgálta volt. Ennekelőtte a köve se ott feküdt, a hol most van, hanem Gálfala felől, a kicsi ablak alatt⁵. Ha azt a követ fel vennék, az alatt van egy még nagyobb, azon alól egy vasajtó, s még csak azon túl egy szoba. Abban van Sügér. Egy koporsóban fekszik. A szoba közepén egy drága asztal vagon, s azon a kardja, a csákója, s az ivópohara — mind tiszta aranyból, — s ott van még négy arany ökör is ekéstől. Ha a nagy követ felemelnék, volna miből megigazítani a templomot!”⁶ „Hanem tán már ott sincs a sok drágaság. Mert azt mondják, hogy a vén pap a ki volt, egyszer felemelte F. J.-val a követ, s mind a ketten abból gazdagodtak meg.”

„Sügérnek nagy palotája is volt a *Sügér dombján*, a hol Balla Ferencz lakott a míg élt. Innen a nyomáté patak völgye felett hid állott, s azon járt Sügér életében a templomba.”

Azt az időt már sokan érték, mikor a Sügér palotájának a köveit a földből kiszedték. „Kaptak volt akkor ott a rabok, a kik dolgoztak egy vak pinczében valami nagyocska gömbölyüt Senki se is gondolta, hogy mi. Utoljára kivágták, s olyan szép sárga leve folyt, mint a szinméz. Az emberek nem merték megkóstolni, de egyik rab észrevette, hogy jó szaga van, s megett⁷ belőle úgy 3—4 evőkalánynyal. Hanem úgy elaludt tőle, mint a güzű. Hát bor volt az egész. De olyan rég lehetett ott, hogy a hordó fái helyett csak a kéreg volt rajta, s a bor a régiségtől szinte olyan vastag volt, mint a méz.” Kaptak akkor még egy nagy üveget is,

¹ Ny.-Szt.-László neve már az 1332—33. évi pápai dézmák regestrumában előfordul. Unitárius templomában a mészrétegek alatt N e m e s Ö d ö n maros-vásárhelyi polg. isk. igazgató néhány évvel ezelőtt 1497. és 98-ból való falfestményeket talált.

² A templom a román és csúcsíves építészeti stíl átmeneti emléke.

³ Alól bolthajtás van, s ezen mintegy félméteres földréteg. Régebben több volt. Erről a helyről létra vezet a harangokig, melyek közül egyik 1498-ban készült.

⁴ Sygher Mátyás siremléke 1586-ból. Körülbelül 2 m. hosszú és 1 m.-nél szélesebb nagy lapos sírkő.

⁵ A „kicsi ablak” a szobácska egyetlen csúcs íves ablaka. kelet felől.

⁶ Tóth Áron szt.-lászlói földmives után.

⁷ Megevett.

a melyikben olyan veres por volt, mint a paprika. Ezt már senki sem merete megízlelni, s belé dobták a Nyárádba.

A Sygherek után a pókai Sárosiak voltak Szt. Lászlón a legnagyobb birtok urai, s alig félszázada, hogy kihaltak Nevüket a faluban a *Sárosi kert* tartotta fenn, mely egy nagy belső telek neve a kis ref. templom belől. Ugyancsak egyik birtokos családról neveztek az egykori Alsó- vagy Rosz malmot *Uzdi-malomnak*. Családi nevet tart fenn a *Mórel kert* is, a melynek területén az ürmösi Maurerek egyik ágának volt kuriája és kertje. Szintén ilyen a *Komáromy jószág*. Rég nem ezé a családé, de a nevét tartja. A faluba találjuk végül a *Templomdombot*, a melyen a szép fekvésű unitárius templom épült, s ennek déli, keleti és nyugati oldalán van a *Temető*, a domb közelében pedig a *Templom mejjéke*.

Maga az egész falu *Alszegre* és *Felszegre* oszlik. Egy kisebb része a *Patak mejjéke*,² egy kertek között menő keskeny útja a *Szoros* s a falu közepe táján, a ref. templom vidéke a *Piacz*.

A határrészek nevei a következők: *Alsó malom helye* l. Uzdi malom. *Bagja*; sz. fensik, a lejtőjét is úgy nevezik *Berek*; a felső malom mellett, fás hely a víz közelében. *Béjövők fele*; a Kicsi- és Nagy-Béjövő felső vége. *Fekés tó*; fensik, régebben víz gyűlt reá a hegyekről s békák voltak benne. *Bungur*; fűzfás hely a Nyárád közelében. Duvasznak hívják, csak mióta elbokrosodott, azóta *Bungur*. Kí-kiüt reá a Nyárád.

Csegef, sima fűzfás hely egy kanyarodónál. *Csere*, fáról nevezik így. Csere alja sz. *Cserefás rét*, a Nyárád baloldalára esik a völgybe Valaha nagy cserfák voltak rajta.³ *Csere oldal* sz. *Csere tartománya*, gyűjtő neve a Cserének, Csere aljának és Csere oldalnak. *Csikos tó*, sz. a Nyárád balpartján. *Csúp*, hegycsúcs a szőlők s az Üver erdők teteje. *Derékföld*, sz. *Déli*, itató és pihenő délben a csordák számára a gáton alul a Nyárádnál. *Döngő*, sz. két hegygerincz közt. Visszhangos hely. *Döngő alja*, sz. a Döngő alól. Duvasz l. *Bungur*.

Felső malom; alólcsapó malom a Nyárádon. Régebben két malom volt s megkülönböztetésül neveztek ezt Felső malomnak. „Nem tiszta hely; kísértetek járnak némelykor benne, s a vidékén. Egy vén asszonynak, a ki örült — egyszer csak felkerelkedett a keszkenyője a fejről, s kifutott a malomajtó kulcslyukán. Máczczor a mónár fazekába a tűznél mind szuvasokat⁴ dobált valaki. Megint az egyik molnár otthon hagyja egyszer magára a gyermekét a tűznél, s azt valaki felvette, mind oda verte a tűszelyhez⁵, s mikor a keserves sírásra befutott az apja: már sehol semmi se volt. De a fazék ott volt a tűznél, csakhogy a fedele le volt verve, s mind belé hullott a kéményből a sok kormos tapasz. Ott kellett a kéményen kimenni a lüdercznek.”

A malmon fejjül, a gát felett csendes mély víz van, s bokros, berkes a part. „Itt is látták egy éjjel, hogy feredtek a kísértetek. Csak sűrögtek-forogtak, vicszogtak, nagy fehér lepedősen. Szonka Sándor közikbe dobott, hanem jobb kézzel dobott s úgy nem érzik meg csak átmenyen a kő rajtok.”

Gálfalvi járó; sz. a gálfalvi határszélén. Gálfali

¹ A kuria egyemeletes épület volt. Hosszabb ideig pusztán állott s csak mintegy tíz éve, hogy lebontották.

² Az Alszeg a falunak a Nyárád felé eső része, a mely a völgy szélén fekszik. Tart a Mórel-kerttől az Alsó malom helyéig. A Felszeg a dombon illetve fensikon épült falurész. A Patak mejjéke a nyomáti patak völgyében fekvő néhány telek.

³ Ugy látszik, hogy a Cserefás rét, Csere alja és Csere oldal által a szt.-lászlói Csere valaha összefüggött a szt.-gericzei erdővel.

⁴ Szuvasoknak nevezik a tűzhely tapasz-béllésének megégett darabjait.

⁵ Tűzhelyhez.

⁶ Gálfalvi.

út, mezei út; Nyomát felől vezet Gálfalvára. Gátfalvi út meze: a gálfalvi határszélén. — *Háromszeg*; szántó földek, melyeknek egyik vége háromszög alakulag elkeskenyedik.

Hét Nyárád; a Nyárád régi árka.

Hogzas; „Azért hívják úgy, mert az út mellette megkanyarodik” *Hosszú*; nagy föld. *Irma*; forrásos hely — a Döngő alján. *Irmapataka*; kis patak A Döngő tartományán jó le, a szt. lórincai erdő széléről s a Nyomáti patakba szakad. Mikor megnő piszkos a vize és nagy patakkő agyag csomójákat hengerget. Ezért nevezik Poklos pataknak is.

Kerek rét; a Nyárád mellett a baloldalon „Régebben mind nagy fák voltak rajta, csak közben egy kerek helyen nem volt fa.”

Keresztül járó; a nyomáti út mellett hosszában fekszik, a többi földhöz képest keresztül áll, s azért van a neve.

Két árok köze; a gálfalvi határ szélén. Két árok közt fekszik. Egyik a gálfalvi patak, a másik vizmosás. *Két nyárád köze*; „az Új-Nyárád s a Hót-Nyárád között egy csegej.” *Kicsi-béjövő*; sz. *Kik Sára kútja*; forrás a nyomáti határszélén. *Köves domb*; szántó volt, most teleknek foglalták A falu felső végén van Köves hely. *Kurta*; kisebb föld a szomszédjainál, s ezért hívják kurtának. *Kújszoros*; a Döngő lapályának Szt. László felé eső oldala. Jó kút van rajta s az egész hely forrásos

Lármafa helye. Ez a felső malomnál, a berekben van. Ott volt a magyar világkor a lármafa. Hosszu fa volt, mind egy nagy szál tutaj. Az oldalába szegeket ütöttek, a mikén fel lehetett menni a tetejébe. A teteje pedig be volt kötve zsúp-szalmákkal, s azt, ha az ellenség jött meggyújtották, hogy a falu lússa. *Lázd*; fennsík és oldal. „Szép fekete földje van Nem köves, se vizes. Jó termő hely.” *Lókört* r. „A neve onnan van, hogy a vízessége miatt macska nyergek¹ nőnek benne, s könnyű réta² a lovakat megfogni.”

Malomszüget; a Nyárád balpartján. „Egy kanyarodónál van egy szegeletben. Inkább malom-szegelet” *Nagy berek* Berkes hely a felső malom gátján fejjül. *Nagybéjövő*; sz. a felső határon, a cserén kívül. *Nyilak*; apró szántó földek a Nyárád balpartján. *Nyomáti patak*; „Azért nevezik így, hogy Nyomátról jó.” Szt. Lászlónál ömlik a Nyárádba.

Orotvány; a Nyárád balpartján, a völgyben. „A helyén régebb erdő volt.” *Ördögös kút*; forrás a szt.-gericzei határszélben. „Itt őrizett ördögbordát egy szti. János napkor a magyar világ előtt egy kicsivel Szt.-Lászlóról Kelemen József s Szabó János, Szt.-Háromságról pedig Faluvégi Gáspár s Keresztesi József. Az ördögboroda Szt.-János napján éjjelkor virágzik. De éjjelutánig a virágja el is hull s a ki azt megkapja, azal aztán kaphat pénzt a földbe. Azért mentek ki ők is, csakhogy az ördög is elmegy mindenkor s ember legyen, a ki a virágot elhozza. Pedig ők eléggé gondosak voltak. Szt.-Háromságról Faluvégi Gáspár elvitte a pápista templomból a szentséget. Vitt szentelt vizet s egy megszentelt kardot is. Az ördögös kút tájékán a karddal egy nagy karikát csináltak, meghintették a szentelt vízből, imádkoztak, meggyújtották a lámpást, leültek, letették a szentséget s várták, hogy virágozzék az ördögboroda. De a biza úgy éjjel-tájt csak látják, hogy egy vén asszony settenkedik körültek; mind jár ide-oda s morog. De a szentelt körbe nem tudott bemenni, mert a gonosznak nincs ereje ott, a hol a szentség van. Hanem egyszer csak oda lesz s hát egy teremtmény pillantás alatt ront nekik nagy mérgesen ugatva egy nagy bestelen kopó-kutya. Már tudták jól, hogy ez is a vénasszony, mert az is csak az ördög volt s most kopó-kutya képibe akarta elijeszteni őket onnan

¹ Zsurítók.

² Rajta.

a pénzről. Félték is eléggé, de még se mentek. Faluvégi Gáspár keresztet csinált a karddal s olyankor a kutya mind félre nézett. Azonban mind ácsorgott réjok¹, csakhogy a karikába nem lépett volna a világ kincseért. De kürö² mind futott nekik, úgy, hogy Faluvégi Gáspár a karddal hadakozott neki, s úgy-úgy csapott hézza, hogy a foga mind szikrát hányt. Addig s addig, egyszer nincs *sohunn* a kutya. De már más pillanatban hallanak olyan bömbölést, hogy a földnek nehéz volt tartani. Hát látják, hogy egy égreakiáltó, csúf nagy bika ront egyenesen nekik. De úgy ment, úgy hányt a fejével a földet s úgy bömbölt, mintha mindent el akart volna pusztítani.

Ők is fogták magokat s aló, vesd el magad! Ne ki! Avval a hogy csak tudtak... Meg se álltak hazáig s a virág mégis az ördögnek maradt, mert a bika is újra csak a volt. Akkor már harmadszor változott *ától*, s ha a harmadik próbát kiállották volna, a virág az övék lett volna, mert az ördögnek egyszerre csak annyiszor lehet átváltozni. De erőssen *megjédtek*.³ Osztan bánták eleget; de bánhatták.

Pap csorgója; jó vizü csorgó az unitárius pap kertje végében, a honnan a faluba sok házhoz hordanak vizet. *Papok ösvénye*. A Kövesdombon van. Itt jártak az unitárius papok Szt.-Lászlórol Gálfalvára templomozni, a mig az utóbbi filia volt. *Pogán*, rét a Nyárad völgyében. A helyén rég ennek is erdő volt s akkor ott megöltek egyszer egy embert, azért nevezik Pogánnak. *Foklospatak* l. Irmapataka. *Pusztá*, sz. Fensik, a falutól keletre. „Ezen a helyen volt valaha a falu, de nem volt vizök, s úgy mentek beljebb. Még most is sokszor nagy cserepeket, korsót s mit hány ki ott az eke“⁴, *Ropó*; hegy, az oldalán szántókkal. Tulnyomó része a gálfalvi határhoz tartozik *Rosz malom helye*, v. az alsó malom helye l. uzdi malom.

Sátés rét, kaszáló. „Pocsmányos hely volt, oda véczkét ástak.“ Lenn van a Nyárad völgyében *Selyemrét*, kaszáló..... *Sessió*; most szántó, de régebben legelő volt a Nyáradtól kezdve le a szt. Háromsági határig. *Sólyuka*; egy mélyedés a Holt-Nyáradban, a megyei út mellett. Azért nevezik így, mert „a régi világban, mikor még a székelyek hozták Parajdról a sót, hát ebbe a helybe egy sós székely a sóval együtt szerkerestől, lovastól bedőlt s bele vezett.“ *Sónyaló*; meredek, terméketlen oldal a nyomati határszélben. Tetejét, alját és oldalát gypüszerűen kökénybokrok szegélyezik. Igen kopár. Azt mondják, hogy régebben meg volt a földje suadva, alatta só látszott, s azért Sónyaló a neve.

„Itt látta Gyaraszin Gyurka a kicsi embereket. Fényes délben jöttek. Ő künn dolgozott a Csere mellett. Feléz s hát látja, hogy mind a méh mikor ereszt a kasokból, úgy repül fenn hat vagy hét kicsi ember a Csere felé.“

„Fekete Geczi is innét kapta a sok pénzt. Szegény disznópásztor volt, mikor bejutott a hegybe. Őrizte a disznóit s leheveredett a rongyos szokmányára, Egyszer csak látja, hogy tiszta álló délkor megnyílik a hegyoldal s kijő abból egy tetőtől-talpig fehér leány. Két korsó volt a kezében s egyenesen a Kik Sára kútjához tartott. Ezt látja ahajt Fekete Geczi s ő biza hamar oda fut a nyiláshoz. De az olyan volt, mint egy nagy földpince. Bé is ment mingyárt s a hogy látta a sok pénzt, megtöltötte a kalapját belőle s avval ki is jött. De a leány még mind ott volt a kútnál. Fut, leteszi a kalapját, felkapja a szokmányát, béviszi s annak is úgy a szárnyékába seper a pénzből. Avval jött is osztán kifelé újra; hanem már mikor az ajtónál volt, a leány is haza jött volt, s a hogy ő bément az

¹ Reájuk.

² Kivülről, külről.

³ Ijedtek.

⁴ Valószínűleg őskori telephely.

ajtón, az abba a helybe bécsapódott. Fekete Geczi nem tudta elég hamar kikapni a lábát s a sarkát szépen oda csapta. Ugy is ismerték egész életében a sarka nélkül.

Aztán meggazdagodott a pénzből. Házat, telket vett s a határon is földeket szerzett ebből a pásztor-ságából. Ennek van egy ötven esztendeje.“

A *Sónyaló* most is egy-egy eszözéskor meg-megsuvad, s a fák a tetejéről a közepére s az aljára bejönnek. *Szöllök*; a szőlőhegy neve *Szöllő alja*; szántó a szőlőhegy alatt.

Tanorok, Tekenyös teknőalakúan mélyedő szántó. *Tövís*, sz. közel az Üver erdőhöz ¹ *Tövisses út*, sz. Ut megye el mellette „a melyik mióta a világ, örökkéig tövisses volt.“ *Uzdi malom*, malom hely. Valaha a már kihalt Ózdi családé volt; utóbb a káli Nagyok birták. Egy kanyaradónál épült, s minden nagyobb jégmenésnél megrongálódott. Utoljára elhagyták s egy részét a víz vitte el végképpen. *Üver*, csere, gyertyán stb. fás erdő. *Üver alja*, sz. az erdő alatt. *Veresfűszere*, (tulajdonképen veres fűz szere, de egy szónak mondják ki); a Nyomati patak oldala s a völgy is. Veres héju fűzfabokrai vannak s ezektől kapta a nevét. *Véczeke*, ázott árok volt, a mely régebben Ny.-Szeredától Karácsonyfalváig húzódott, s a Nyárad balparti patakjait összegyűjtötte. Magától betelt s most csak a partjainak emelkedése látható. *Zsuk erdeje*, kis erdő egy oldalon az alsó malom helyével szemben. Azonban nem csak az erdőt, hanem a mellette levő kökénybokros területet s az aljat is úgy nevezik.

Kelemen Lajos.

Póka-Keresztur.

A mezőség keleti szélében, közel a Maroshoz — ennek egy mellékvölgyében — fekszik Póka-Keresztur, Maros-Torda egyik kis faluja. Neve — úgy, mint a szomszéd Pókáé — személynevet rejt. Lakói tulnyomólag magyarok, csak néhány oláh családja van. A falú az egykori Tordavármegyéhez tartozott, de Galambodnál határos volt a régi Marosszékkal s egyik határnevében is valószínűleg épen Marosszéki birtokos nevét tartja fenn. A község különben hajdan két részből állott. A völgy-pataka osztotta kettőbe nemcsak a természetben, hanem a nevére is. A patak bal (északi) oldala volt Póka-Keresztur, a jobboldalt pedig Székelyfalvának nevezték, arról a Székely családról, melynek a hagyomány szerint ott nagyterjedelmű birtokai voltak.²

A csúcsives ref. templom czintermében fehérlő csontokról az a hagyomány, hogy azok „megölt magyarok csontjai“.

Határnevei a következők:

Avas (sz.) Avas alja Atól patak (kaszáló), Bán avassa³ sz. Bikafü (k.) *Bongor* sz. Póka felé, közel az erdőhöz, Borsos pad. sz. *Csákány út* és *Csáki útja* (mindkettő ugyanazon határrész neve Sárpatak felé). *Csere*, a falutól délre eső határrész Ezen, a Bikafün és a Déllön őskori cserépedény töredékeket találnak. *Csergő*, vízhangos erdő. Csonka sz. Csonthordósz. Csóva mellett (katonai háromszögellési jelző melléke).

Déllő l. Eklézsia erdeje, e. Erdő. Farkaslyuk alatt, *Fazakas patak*; a p.-keresztúri határ é.-ny.-i részéről erdő patak. Talaja palás. Néha barna széndarabokat és cseréptörmeléket hoz magával. Hangyás, sz. (napos

¹ Körülbelül később foghatták szántónak, vagy elhanyagolva felverte a bokor s azért nevezhették Tövísnek.

² Belé tartozott állítólag a későbbi Zudor, Jenci és Fodor birtok illetőleg a Jancsó hagyaték.

³ Vele érintkezik a Lapos csere erdő. Az Avas tilalmas erdőt jelentvén, arra következtethetünk, hogy a Bán avassán szintén erdő volt, a mely tán épen a Galambodról kihalt nagybirtokos Bán családé lehetett.

oldal), *Hársas*, e. (hársfája alig van). Hársas alja, sz. Hosszú rét. Irtás.¹

Kertek mege, Kertülő út, sz. Késa, sz. Két kút köze, sz. két forrás között, Kicsi rét, r. és sz. Kis erdő, e. Kosár, sz. *Lapos csere*, e. (cserrel benőtt oldal). Magyaros, sz. (erdőszél). Nagy erdő, e., oldal sz. *Pál keresztje*, sz. a p.-keresztúri határ alsó része Sárpatok felé, *Pók útja* (Póka útja, ösveny Póka felé), Püspök oldal, sz.

Szederjes, sz. Szénegető, sz.² Szilas, e. Szilas alja, sz. Szilas mege, sz. Szőlőhegy³ szőlő, Szőlő alja, Szőlő teteje, sz. Tanonek, Tilalmas, sz. *Völgypataka*, a p.-keresztúri völgyön lefolyó kis patak Zsandár erdeje e. *Kelemen Lajos*.

Sövényfalva.

(Kisküküllő megyében fekszik. Dicső-Szt.-Mártonon alól a Kis-Küküllő balpartján a második falu. Lakóinak harmada magyar, két harmada oláh.)

Alól az úton (Az út alatt.), Alsó-Pad, Avas (erdőszél a küküllővári erdőszél). Babvölgy, Baius, Berek, Borsos pad, Delelő, Dombói lunka, Dósz, Ecseti patak, Émál (medgyesi határszél), Falurét, Farkas gödör v. völgy (Grapa lupului), Fazakas völgy, Felhágó, Felső pad (ádamosi határszél), Fundetura (erdőszél), *Gruéts* (domb). „Az óriások mikor éltek a királyfalvi Hangás szőlő tetejéről egy lépésben a Gruéczra s onnan egy másikkal a küküllővári Kásztára léptek.“ *Halastó*; hajdan a fricsi Fekete család halas tava. Halomra menő Hecske Hegy, Horgas domb, Hosszú Kertek mege, Kis hosszú, Kis völgy, Kövecsees domb, Kurta, Kpacsal, Lunka a völgyben, Nagy hosszú, Nagy völgy, Ne partia (a Küküllő völgyében), Pap csere (szántó), Pap rét, Parava, Patakfő, Pinczeszer, Podéj, Rákos (erdőszél), Rét, Réti hidja, Siményi patak, Stina hili (hini), Stoborj (patak), Szőlők alatt, Szüget, Tóhát (Tógát), Tövises völgy, Tróka, Völcsel (Velcset). *Szőlők*: Báró sző-

¹ Az irtás és Bongor Póka felé erdő szélén feküdvén, nevükből bizonyos, hogy rajtok is erdő volt.

² Egy völgyben fekszik a két kút közével és a kerülő úttal együtt.

³ Szőlőültetvényéről, mely kevés és savanyú bort ad.

NÉPRAJZI TARKASÁGOK.

Kőmives Kelemen.

Az éjjel álmomban olyan álmot láttam:
Kőmives Kelemen udvarába jártam.
Hát az ő udvara gyásszal bé van húzva,
Kerek udvarában egy kút vagyon rakva,
S az ő kicsi fia benne vagyon abba,
Az ő kicsi fia benne vagyon abba.

„Kocsisom, kocsisom, legjobbjik kocsisom,
Hozd elő a hintót, fogd bé a hat lovat,
Fogd bé a hat lovat, menjünk el Dévára,
Kőmives Kelemen látogatására.“
Mikor megindulnak, tüzes eső hulla,
Tüzes eső hulla, lángosan villámla.

„Asszonyom, asszonyom, drága jó asszonyom,
Térjünk meg az útból, mert bizony nem lesz jó.“
— „Csapd meg a hat lovat, hadd érkezzünk hamar!“

„Jó napot, jó napot, Kőmives Kelemen!“
— Isten hozott kincsem, kedves feleségem.
Mért jövéel te ide, te veszedelmedre,
Mér jövéel te ide, te veszedelmedre!
Mefogunk szép gyengén s bétészünk a tűzbe,
A te gyenge hamvad keverjük a mészbe,
Azzal állítsuk meg magas Déva várát,
Azzal állítsuk meg magas Déva várát!

„Jaj cresszetek el engemet csak addig,
Hogy búcsuzzam el én asszonybarátaimtól,
Asszonybarátaimtól s a kicsi fiaimtól.

lője, Csere, Csillaghegy, Ebergényi-féle szőlő, Kereszt (Kruc) hegy, Kisvölgyi szőlő, Magyarok szőlője, Nagy völgyi szőlő, Nyerges, Pásztai-féle szőlő. *Erdők*: Bikafű (az Avásban), Csere, Erdő, Tövises végben, Falusi erdő, Fundetura, Hosszú Ropó, Kapus, Kurta Ropó, Pap erdeje, Patak vége, Rákos.

Barthos Indár.

Szent-Mihály.

(Fekszik Udvarhelymegyében a Nyikó mellett.)

Kertek:

Hosszu-kert, Benvaló-kert, Pálfi-kert, Nagy István kert, Temető-kert, Józsa-kert, Hegy-kert, Pusztakert, Rét-kert, Horvát-kert, Szálván-kert, Nagy-kert, Bémezőkert, Mocsár-kert, Czfira-kert, Lukács-kert, Avas-kert, Horokály-kert, Gazda-kert, (Orotás-kert erdő.)

Szántóföldek és kaszálók:

Kürtös oldala, Fekete szilva, Hējászaj, Högyelő-Kopaczdomb, Akasztó-hegy, Hargas, Körösztaja, Möngeczaja, Gada-hegy, Gadaoldala, Apróg oldala, Gödör, Mocsár, Szurdok, Bábavölgye, Fiskus, Falastó, Templomaja, Kerekpom, Megyeválaszmege, Kotormány, Nagyortován, Kotormány. Dömötörszéke, Koborné, Körösztolal, Falbükk, Kétvizköze, Föhlágó, Diáktövis, Kápolna, Gyepjü, Penike oldala.

Erdők:

Möngecz Sárizsa, Böröczki, Tövisoldal, Hidas, Hidas oldala, Szálván-kert, Orotás, Kerekpom, Kús-Nyir, Kús-Nyir égöttye, Nagy-Nyir, Nyáras, Nyerges, Nyergesaja és oldala, Kétárok köze, Boncza, Sötétpatak oldala, teteje, Kövespatak teteje, oldala. Róka lik Macskalik, Réz teteje és oldala, Ördöngös tó, Somos oldal, Czinigető, Külső és belső hidas, Hidas-csorgája, (Verőfény, Gödörnyire teteje. Ezek szántók és kaszálók.) Alsó és felsőmacskalik, Szarkafészök, Somoldal, Csere, Erőgető oldal, Mánás Zsigó vágottya, Nagy-Nyir égöttye, Megye erdeje, Meszeskut, Régi szállás teteje, Vágott ut feje, Puszt-Csere, Rakotyás-tó, Nyulas oldala.

Pap Samu.

Asszonybarátaim mind megbocsássatok,
Valami vétséggel voltam tühozzátok.
Jaj te is megbocsáss, kedves kicsi fiam,
Ha kicsiségedben nem jól dajkáltalak!“
Mefogák szép gyengén, betevék a tűzbe,
Az ő gyenge hammát keverék a mészbe
S azzal állíták meg magas Déva várát.

„Haza indultak a kőmivesek, aztán a kicsi fia
k rdte az apjától.“

„Apám, apám, apám, lelkem édes apám,
Mondja meg ké neköm hol: van édös anyám?“
— „Hadd el, kicsi fiam, hazajó reggeré,
Ha reggere nem jó, hazajó jó dére.“

„Istenem, istenem, jó dé is eljőve,
Méges az én anyám még haza nem jőve!“

— „Hadd el, kicsi fiam, menjél magas Dévárára,
Magas Déva vára közt vagyon rakva!“

„Istenem, istenem este és ejőve,
Méges az én anyám még haza nem jőve!“
„Menj el, kicsi fiam, magas Dévárára,
A te édes anyád oda vagyon rakva.“

„Hol van édes anyám? Szóljon bár csak egyet hozzám!“

Megszólalt a kőfal közül:

„Itt vagyok, de nem látsz lelkem kicsi fiam.“
Szive elhasada s a föld is alatta,
Szive elhasada s a föld is alatta
S az ő kicsi fia beléhala abba.

(Énlaka 1900. márcz. 16. Özv. Szász Mózesné.)

Közli: *Vikár Béla.*

*) Déva várán kő közt.

Verses levelek, névnapi köszöntők.

I.

Örömmel indítom hozzád leveletem,
Hogy tudassam benne bánatos életemet.
Mint az árva madár oly egyedül vagyok,
Terhes bánatimba majd belé fulladok.
Édes kedves Anyám! miért szüled fiad,
Hogy ily búval töltsön harminczhat hónapot.
Végét érni ennek, tán soha sem lehet,
Immár isten őrizzen, de ittér az halál,
Isten hozzád elmaradott kedves tulipán:
Nem sétálok többé az apád udvarán.
Tápláló reményem úgy elfogyatkozott
Szabadság szívemre nagy bánatot hajtott,
Bocsáss meg énnekem, szerelmes tulipán,
Ha gyenge szivedet erőst megbusitnám.
Tám csak álomlátás vő't a szaba'cseságom,
Nem lehet-e soká nállad maradásom;
Hanem hív kedvesem, kívánom istentől,
Áldassék szent neve az magos egetől,
Illatozzék élted, mint virág a ker'ben,
Ne vegyen szived részt bánatos életemben.
Arra kérlek szívem, tudassál engemet,
Hogy és mint akarod élvezni idődet,
Mer' kíváncsi volnék egy pár sorajidra,
A te gyenge szived bájos titkajira.
Ezek után új hirt nem tudok most írni,
Gyenge sorajimot békel gyorsan zárni.
Isten hozzád kedves, sorajim bezárom,
Hozzám irt leveled égő szívvel várom,
Végre: vigyázzon rád az a jó teremtő,
Maradok a sirig igaz, hú szerető.

II.

Gyula-Fehérvárban írom leveletem,
Lerajzolom benne bánatos életemet,
Lcirom kedvesem, nézd csak szemejiddel,
Gyenge sorajimat áztasd könnyejiddel.
Éltemnek szép sorát szomorun kell töltssem,
Te érted kedvesem hervadoz a szívem.
Még percz sincsen őjjan, melyben terád ne gondo'jak,
De mind hiába való, tovább kell busu'jak.
Ójan bus a szívem, mind az árva madárnak,
Ki hírét se haja szeretett párjának.
Végig, végig nézek a nagy rónaságon,
De csak szívem tudja keserves fájdalmom.
Fű, fa is virágzik, van még ujlása,
De jaz én szívemnek nincs megvidulása.
Nincsen kinek mondjam: szeretett kedvesem,
Virágom ki nélkül elhervad a szívem.
Elgondoltam sokszor, jó volna ne élni,
Szép ifju életemet ily buval tölteni.
Mégis vissza vonnám gondolatajimat,
Tám megadja isten szabadulásomat,
Mert madár is várja a ki el van zárva,
Hát az hogyne várná a ki szabad észszel felvagyon
[ruházva].
Bún k'ül egészségem jó van hál' istennek,
A' melyhez hasonlót adjon isten neked.
Éljed napjaidat friss, jó egészséggel,
Illatozzék élted holtig örömökkal.
Virágozzék élted mind virág a ker'be'.
Ne vegyen részt szived bánatos életembe',
Hanem úgy viritson, mind virág a ker'be'.
Isten legyen gondviselő jó atyád,
Míg engemet Ferencz József elbocsát.

III.

Indítom levelem, mind árva gelicze,
Mind a kinek hervad bánatba a szive,
Mind a ki elveszté szeretet kedvessit,
S nem találja sehól, szive egyetlenit.
Én is benne vagyok ebbe a hajóba'
Szomorú a szívem, holtig ez világba'
Mert én is elveszítém szívemnek galambját,
Az én életemnek legszebbik rózsáját.
Én is mind gerlicze járok ide, oda,
Nem találok arra, ki megvizasztalna;
Ki megvizasztja a szívem bus napját,
És meg csendesítse szívemnek fájdalmát.
Azért írom neked ezen leveletem,
Evvel vizasztalom bánatos szívem.

Hogy ha én magam nem is láthatlak:
Ezen levelemmel arol tudositlak:
Egészségem jó van hála az istennek,
Csak a szívem hordoz terhet, betegséget.
Ugy van az én szívem a bú örvényibe'
Mintegy kis szem fővény tenger fenekibe'.
Csak érted van az szívemnek szerelme,
Ki életemnek voltál legszebb ékessége.
Mind kertnek virága tavaszi időbe',
Ugy tündököltél a szívemnek mélyébe',
De ha eltávoztál, ott is virágozzál,
Azt kívánja szívem, hogy el ne hervaggyál.
Mind tavasszal a nap felsütő sugára,
Ójjan tiszta legyen szivednek orája,
Vagy mint a rozsának ékes virágszála,
Ugy legyen a szived minden ujlása;
Hogy homály ne fogja éltednek hajnalát,
Fejdre ne tegye bánat koszorúját;
A helyett az vigság legszebb koszorúját,
Tegye homlokodra az élet rózsáját,
Éltednek éveit számodra hosszítsa,
Bánatos éltedet örömré, örömré fordítsa.
Ne legyen a napnak olyan feljövése,
Hogy a te szivedet bánatytyába érje.
Ne is végezze bé aképpen pályáját,
Hogy bánatba hagygya éltednek oráját,
Hanem a napnak feljövése s lemenése,
Találjon és hagygyon öröm s egészségbe;
Ezeket kívánom én neked szívemből,
Olvasd ki szívemnek jószágát jókedvből.

IV.

Nagy Isten mit láték, mit gondolt szívem,
Az éjjel álmomból mikor felserkentem:
Egy égi dördülés ütkezék szívemben,
Mert egy János napja derüle előmben.
De viradta előtt egy éneklő madár,
Eljött az ágyamhoz mondván: kelj fel immár.
Megdobbant a szívem és fel is kötem már,
Fedrus muzsikáját zengették immár.
Egy hirtelenséggel én elis indulék,
Hogy János napjára verseket mondanék,
Tisztelni a Jánost gyorsan elindulék,
Alig érek eddig, itt Jánost találék:
Élj és virágozzál, mint fák zöld erdőben,
Találjon szerencse sok és jó időben,
A gonosz ne essék emberrel tövében.
Gabonát a mezők neked teremjenek,
A szőlő hegyek is neked eresszenek,
A kősziklák édes mézet csepegjenek,
Kivánságod szerint teljenek mindenek:
Végtére a sok jó emeljen szárnyára,
Vigyen fel dicsőség zöldelő halmára,
Hol a szent angyalok szép társaságában,
Éljünk az Istennek szive látásában:

V.

Vajha gyöngy szemekké tentám változhatnak,
Pennám arany szállá változhatnak,
Szívemnek oltára bőséggel lángoznák;
Én János napjára egy köszöntést tennék.
Rózsaszín hajnala midőn felderüle,
Élete, s öröme gyászba nem merüle,
Sőt vig neve napja most élékerüle;
Fényes sugárral az ég felderüle.
A szerencse szárnyal, nap mulik, felderül,
Melyet a setét éj gyakran próbál kerül;
Sokaknak életek ezekben elmerül:
Örvendek, hogy neked ez nem jutott szerül.
Kedves jóbarátom, ki neved napjára
Örömmel, vigkedvel viradtál fel mára,
Kívánom, hogy az ur vegyen jobb karjára,
Hogy ne légyen veszély életed kárára.
Hány rózsákat nevel a vidám kikelet?
A termő pálmafa nevel hány levelet?
A tengernek vize hágy mennyi fővenyet?
Annyi jót kívánok: áment a feletet!

(Marostordam. Kibéd.)

Közli: *Úsz János.*